

НП 99 / 4

Ставиувывса пролетаріјас, бтутчбї!

СРРАТМ

4 №

1929

КОМІ ЖУРНАЛ.

ЛП

Сузөдөј, лыддөј

быд төлыгып петан комі художествоа література

— **ЖУРНАЛ** —

„ОРДЫМ“.

Лежоны ВКП (б) Обкомлөн Агитпроп да КАПП.

„ОРДЫМ“-ЫН гижоны комі художествоа література быд комі гижылыс (щөщ комі-пермјакјаслыс). Гижө крѣі-ка комі художествоа гижөдјас-вылө, щөщ төдмөдө пролетаріат-нога роч літератураөн.

„ОРДЫМ“ сетө чельдлы література.

„ОРДЫМ“ отсалө гижны бостысјаслы бурмөдны асыныс гижансамнысө.

„ОРДЫМ“ сетө бур отсөг лыддысан керкајаслы, клубјаслы нүдны јурдөдчан уж, школајаслы, чельдлы література, быд **УЖАЛЫС** мортлы кокнѣ міча лыддантор.

Гіжеан доныс

	Төлыс-кежлө.	6 төлыс-кежлө.	Во-кежлө.
Учрежденьејаслы да организатсјајаслы . . .	— 60 ур.	3 ш. да 60 ур.	7 ш. да 20 ур.
Гражданалы	— 30 ур.	1 „ „ 80 „	3 „ „ 60 „

НЖ Коми
1-1

Стамувывса пролетаріјас, օтутчօј!

У-24

Гос. Публич. Б-ка
15-2.
Об. экз. Лнг

ОРДЫМ

Лездны СК(б)П Обкомлօн Агитпроп да пролетаріат-нога коми гіжыѳјаслօн ассотсіатсіја.

Комі художествоа література журнал.

Петօ быд тօлысын օтчыд

№ 4 (31)

АПРЕЛЬ 1929 ВО.

ПЕТօ НОЛЬօд ВО

Сыктывдінкар
Комі ыга лезанін

Ежемесячный литературно-публицистический и художественный журнал на коми языке.

Орган Агитпропа Коми Обкома ВКП (б) и Коми Ассоциации Пролетарских Писателей.

№ 4 (31).

Апрель 1929.

Гелькорјаслөн шуомныс комі художествоа література- жылыг.

(Гелькорјаслөн областувса којмөд совешщанье-герти).

Март 20-25 лунјасө Сыктывдинкарын ужалис областувса гелькорјаслөн којмөд совешщанье. Совешщанье-вылө волісны 50-кымын делегат.

Гелькорјас абу куш гіжыгјас. Гелькорјас—сіктса олөм, овмөс выл-ногөн вежыгјас, сотсіализм олөм-бердө кутчігыгјас, сы-вөсна вермагыгјас. Совешщанье кывзіс докладјас: ОРКІ-лыг—Сөвет-аппарат бурмөдөм-жылыг, Віңму управленьнелыг—віңмујас бурмөдөм да паскөдөм-жылыг да урожај кыпөдөм-жылыг. Тајө докладјас-герти резолутсіјас гетөны колана indödјас сіктјасын сулалан могјаскуға. Совешщанье-бөрын гелькорјас нөшта јонжыка кутасны зілны став нелучкіјассө бырөдны сіктса олөмыг, кыпөдны културасө комі ужалыгјаслыг, зумыджыка нуөдны коміјасөс сотсіализмлаң.

Совешщанье-вылө гелькорјас вайлісны етенө өшөдан газетјас. Бөрја кык-кујим воөн етенө өшөдан газетјасыд төдчымөн бурмісны. Најө оз-нын леңыны служашщејјасөн—служашщејјаслы, а крестанаөн—крестаналы. Уңа крестана гіжөны етенө өшөдан газетјасө. Оніја етенө-өшөдан газетјас-пыщкыг—унжыкыс крестаналөн газетјас. Колө нөшта јонжыка гіжны сіктса газетјасын крестана олөм-жылыг, петкөдлыны вылыслыг важ олөмыскөд вермасөмсө, важсө туж-вывгыс јөткөмсө.

Совешщаньелөн бөрјөм комігсіја ошкіс вел уна газет. Гелькорјас совешщанье-вылө вөлі пунктөма торја доклад Комі художествоа література-жылыг.

Култура револутсіја комі пролетаріат-нога гіжыгјас-воңын (КАПП-воңын) пунктө зев ыжыд мог: өдјөжык, унжык да буржык комі художествоа література гетны комі ужалыг јөзлы.

Комі художествоа література төдмөдө комі ужалыг јөзөс бурміча гіжөдјас-пыр олөмкөд, велөдө, чуксалө став комі ужалыгјасөс дорны выл-нога олөм—сотсіализм.

Комі јөзыд рафејтөны комі літературатө. Коміјас немнас ез төдлыны театр. Октабрса револутсіја чужтіс комі літературатө,

чужтис-і театр. Техника бокгаң-кө виқодны, мијан коми театр, фертна, омөлік, Һеыжыд залјас, жебыник стсенајас, саон мавтчөм ворсыгјас. Мыјно сен донаыс? Мијан театр сы-вөсна дона,—сijö муно коми кыв-вылын, став комијаслы гөгөрвоана сорһи-вылын. Коми театр дона сы-понда, мыј сijö гетө выльтор, выль мөвпјас коми мортлы, чуксалө сijöс бырөдны пемыдлунсө, шыбытны важ, лок олан гамсө. Сiғ-жө донаөг коми ужалыгјаслы коми ғыланкывјас. Ғыланкыв гажөдө, миçмөдө олөмсө збојмөдө ужалыг јөзлыг гөлөмсө, отсалө налы мунны выльлаңө. Сы-вөсна мед-воғгаңыс коми ужалыг јөз кутисны радејтны коми художествоа лиҗературатө.

Коми ужалыгјаслы өни оз-һин тырмыны леқөм ғыланкывјасыд, стсенајас-вылын ворсанторјасыд (пјесајасыд). Коми культураа мортлөн мөвпыс паскалис. Сылы өнија коми художествоа лиҗература абу-һин тырмымөн. Сijö өни корө ғырыг виғтјас, романјас.

КАПП лөн шленјас, коми гижыгјас зев уна уж да кад пуктисны коми художествоа лиҗература паскөдөм-лөгөдөм-вылө. Тајө колан дас онас Коми һига леғанинлөн леқөма уна-ғикас коми һигаһин. Зев ыжыд культура уж вөчисны коми гижыгјас. Сөмын на-воғын сулалөны нөшта-на ғырыгжык ужјас. Коми крестана гижыгјаслыг корөны выль, бур гижөдјас, сөмын гижыгјасыс оз-на вермыны сетны сijöс тырмымөн.

Колөны уна Һобдинса-Витторјас, Ғима-Веңјас, Жугыльјас. Кытыг локтасны выль гижыгјас? Најө петасны мед-војдөр селькорјас-пөвсыс.

Коми селькорјаслөн областувса 3-д совешщанһе төдмалис могјассө коми художествоа лиҗературалыг, а сыгаң-и—асыс могјассө. Фелегатјас-селькорјас гөгөрвоисны, мыј став вежөра коми ужалыгјаслы колө зильны паскөдны, јонмөдны коми художествоа лиҗература.

Совешщанһе вөчис резолутсija коми художествоа лиҗература-жылыг. Шуис—коми јөзлыг культурасө, налыг сотсиализм-нога олөмлаң муномсө јөна вермас өдқөдны коми художествоа лиҗератураыд.

Совешщанһе индис,—колө комиөн гижыгјаслы өдјөнжык пондыны гижавны стсенајас-вылын выль ворсанторјас, выль ғыланкывјас виғтјас, романјас, леқны најөс да ыставны гиктјасө.

Колө-пө чужтыны уна-ғикаса коми художествоа лиҗература. Коми чельафлы колө сетны торја художествоа лиҗература. Ферт, тајө мијан тыртөм места—чельафлы лиҗература мијан пөштi абу.

Колө-пө јонжыка сујны художествоа гижөдјас мијан гағетјасө: „Југыд Туј“-ө, „Коми Гикт“-ө, „Коми Комсомол“-ө. Леқны фельетонјас, кывбурјас, очеркјас, жеһыдик виғтјас.

Журнал „Ордым“ колө гиктјасын јонжыка паскөдны, мед быд 50 керка-вылө кутас локны өтик журнал.

Совешщанье-вылын горһитис КАПП-са 6тв. секретар Попов-жорт. Сij6 чуқсалис селькорјас6с јонжыка м6впавны гижиг6н гиж6д-јаслыг пыщк6сладорс6-гур6сс6 бурм6д6м-понда, психологija-бокгаң мед жужыджык гиж6дјас в6ліны, мед гиж6дјасыс в6лісны с6л6мгаң гиж6ма, быд гиж6дын в6лі ну6д6ма пролетариат-нога идеологija.

Горһитис сiқ-ж6 Нубдинса-Виттор. Сij6 вiгталис, мыј мијан гижыјас уна, с6мын еща бур гижыгыс. „Ордым“-6 локт6ны вель уна гиж6дјас, с6мын кыз-выныс нај6-п6всыг абу шогмана6г. Богтгыс, вель гижыјаслы кол6 мед-воқ асгыныс культурас6 кып6дны, кол6 т6дмавны художествоа лiтературас6 ортсыгаңыс, медга јона пыщк6сгаңыс. Гижыјаслы кол6 лептыны асгыныс т6данлунс6, јонжыка вел6дчыны.

Сы-куға совешщанье шуис: быд селькорлы кол6 т6дмагны комi художествоа лiтература6н, сiктјасын л6г6дны художествоа лiтература6н т6дмаган кружокјас. Селькорјасыд друг6н бур гижыг-над, 6ерт, оз вермыны лоны. Кол6 јона вел6дчыны, гашк6, уна п6г кiгтлыны. Стен6 6ш6дан газетјас-пыр да кi6н гиж6м журнал-јас-пыр кол6 вел6дчыны селькорјаслы перјыны гижан гамс6. Јонм6м-б6рын кол6 мед бур гиж6дјасс6 м6д6дны „Ордым“-редактсija6, лyб6 газет редактсijaјас6. Сiқи совешщанье iндic быдтыны вель гижыјас6с.

Совешщанье шуис, 6ти комi художествоа лiтература-вылын, сij6 т6дмал6м-вылын оз вермы быдмыны бур гижыг. Кол6 лыд-дыны роч да мук6д мујасса классикјас6с *). Мијан мед бур комi гижыјасыд ставныс т6д6ны классикјаст6. Коди оз т6д классик-јас6с, сij6 оз вермы лоны комi художествоа лiтература л6г6дыг6н, сij6 с6мын вермас гижны газет6 буржык заметка.

Мед т6дны кодарлаң мун6 да кықи кол6 воқ6 лептыны, јонм6дны, пагк6дны комi художествоа лiтература, совешщанье щ6к-тис став селькорјаслы т6дмагны КАПП-са м6д конферентсija тезис-јас6н да резолутсijaјас6н.

Селькорјас комi областувса којм6д совешщанье мед лоас т6д-чана шуп6д комi лiтература туй-вылын. Став селькорјаслы, воқ-м6стчыс комi ужалыгјасы кол6 кутчiгны комi художествоа лiтература-берд6. Комi художествоа лiтература iч6тик ордым-вылыг петис пагкыд туй-выл6, коди отсалас мунны став комi ужалыг ј6з-лы сотсiализмлаң.

*) Мед-бура да мiчаа художествоа кывј6н гижыјас шуб6ны классикјас6н.

Гелькорјас комі художествоа література-жылыг.

(Гелькорјас 3-өд облагтувса совешщаньнелөн резолютсия).

1. Комі художествоа література отсалө комі ужалыг жөзлы течны выль-нога овмөс да олөм—сотсіализм.

2. Медыжыд могјасыс комі художествоа літературалөн—кыпөдны культурасө комі ужалыг жөзлыг, төдмавны өніја олөм, петкөдлыны комі ужалыгјаслы сотсіализмлаң мунаң тужсө (промышленност кыпөдөм, колхозјасө өтувтөм, выль олөм течөм, јенлы ескөмкөд вермагөм, сіңі воқө).

3. Комі художествоа література тајө бөрја војаснас јона быдміс, мічміс, шылаліс. Сөмын тајө абу-на тырмымөн. Пролетаріат-нога гіжыгјаслөн комі ассотсіатсия (КАПП) шлен лыднас, дај художествоа література выннас абу-на ыжыд. Мі егө-на вермөј тырмымөн сетны комі ужалыг жөзлы комі художествоа література.

4. Комі гелькорјаслөн 3-өд совешщаньне сувтөдө быд гелькорвоғын мог, отсаны КАПП-лы быдтыны выль гіжыгјасөс комі ужалыг жөз-пөвсыг. Воқмөстчыг комі гелькорјаслы колө кутчигны пакөдны комі художествоа літературасө комі жөз-пөвсө. Гелькорјас сетісны-нін выль том гіжыгјасөс: Гпіра-Прокөс, Сандрік-Јогорөс, Выль-Пашөс, Кон.-Өльс да мукөдөс. Сөмын тајө оз-на тырмы. даспөв тајө выль гіжыг лыдсө колө ыждөдны.

Воқө-кежлө выль комі гіжыгјас вермасны петны медга јонасө комі гелькорјас-пөвсыг.

5. Öні олөмыс корө тащөм комі художествоа література:

а) сіктса стсенајас-вылын ворсанторјас (драмајас, комедіјајас, операјас, водевіљјас да мукөд-сікас пјесајас);

б) очеркјас, вігтјас, романјас, поемајас;

в) челафлы комі художествоа література;

г) газетјасө да журналјасө өніја олөм-жылыг жеңыдік, гажа да міча гіжөдјас (фелъетонјас, очеркјас, кывбурјас, жеңыдік вігтјас).

6. Комі художествоа література оз вермы быдмыны ставнас сөмын орігіналь (асланым комі гіжыгјаслөн) літератураыг. Буржык-торјассө колө щөщ бөгтны-і роч да загранича художествоа літератураыг (медгасө пролетаріат-нога гіжыгјаслыг) да буржыка, самөңжык вуждөдавны комі кыв-вылө.

7. „Ордым“-журналлөн тиражыс (700 экз.) вывти-на ічөт. Быд гелкорлы колө лоны „Ордым“ лыдфыгөн, зилны сижос сужны коми сиктјасө. Мијан лозунг: быд 50 керка-вылө—өти „Ордым“-журнал. Пуктыны могөн—тајө кујим төлыгнас лептыны „Ордымлыс“ тиражсө 1500 экземплярөз.

8. „Ордымын“ колө леэны художествао гижөдјас колхозјасө өтүвтөм да сени выл олөм течөм-јылыс, виэмујас бурмөдөм-јылыс, вөр леэөм да кылөдөм-јылыс, выл пабрик-заводјас стрөитөм-јылыс.

9. „Ордым“ быд номерын леэны челафлы художествао література јукөд. Гелкорјаслы колө зилны сетны сетчө колан художествао гижөдјас.

10. „Ордым“-журналө колө щөщ леэны кор-гурө выл гылан-кывјас нотајасөн, медым сиктјасын вочасөн велөдчисны мичаа гывны.

11. „Ордым“ редакција-воэын сувтөдны мог—донтөммөдны журналыслыс донсө. Коми ныга леэанинлы колө зилны донтөммөдны художествао літературасө, мед ескө крестанаыс јонжыка сижос нөбісны.

12. Коми художествао літератураын колө пондыны гижны унжык-сикас гижөдјас, мед коми ужалысјаслыс ловсө лептыны быд-сама-нога гижөдјасөн. Тајө могсө оз поэ олөмө пөртны, оз-кө став коми гижысјасыс пыдысаңжык төдмагны роч да заграничаса художествао літературакөд да оз-кө налыс сурөс течөм-ногсө, формасө сужны коми література-пыщкө.

13. Быд печатыс петөм гижөд, либө ныга колө сетны ужалыс јөз критика-улө. Медга-нын тајө колө коми художествао літератураын. Гелкорјаслы колө зилны лөгөдны критика художествао література-вылө. Гижны да мөдөдны асгыныс шыөдчөмјассө газетјасө да журналјасө.

14. Быд гелкорлы колө төдмагны КАПП мөд конферентсјаса шуөмјаскөд.

15. Местајас-вылын гелкорјаслөн колө отсавны лөгөдавны література кружокјас.

16. Сиктјасын етенө өшөдан газетјас леэөм-кынэ, көні выныс сузгө, колө щөщ леэны киөн гижөм література журналјас.

Комі художествоа лѣтература.

Выл-Паш.

Лѣнѣн нѣм.

(59 во чужанлунгаңыс тырбмлы).

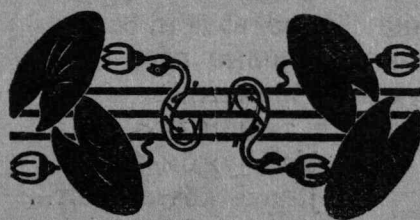
Kodі-nö му-вылын
Лѣнѣн нѣм омöла tödö?
Kodі-nö оз шулы—„Лѣнѣн!“
Озырлөн Лѣнѣн нѣм
Пинь-пырыс веж быгјөн петö
дугдывтöг—важөн дај öнi.
Лѣнѣн нѣм ставмувыв
Пролетаріжыг вынјöрсö лептö—
Ког-вылö врагјаскöд корö.
Мыргыглыг гөлöмсö
Öзjödö—выл бiөн пестö...
Ког-кежлö көрт вынсö дорö.

Лѣнѣн!

Сы-нѣмөн Роч-муын
Олöмсö выль-ногөн течам,
Мунан туж воңланö вогтам:
Сети ми сотсиал
Пожездöс öдәdam—леңам...
Воңвылас југыд бi öзтам.
Лѣнѣн нѣм ужалыг
Вөжтырлөн морöсас олö:
Налөн вын—велöдöм сылөн.
Быд ужö бөгтегiгөн
Лѣнѣныд мөвп-вылö волö—
Сылыг нѣм быд лезви кылö.

Лєнін!

Вojвылын Лєнінлыг
 Велөдөм олөмө пөртам...
 Комі jөз Лєнін ним төдө:
 Арғаңыс—тулысөз
 Леңө да кылөдө вөртө—
 Выл ужлы jон отсөг гетө.
 Урожай кыпөдны
 Зил ужөн, сөлөмыг бөгтөіс.
 Öтүвтчөм овмөсыд сөдө.
 Комі морт важ-дорыг
 Вежөрсө jона-нын вөгтөіс—
 Лєнінлыг велөдөм төдө.

Шојтчө тувсов вој.

Пемыд. Абу козув.

Шојтчө тувсов вој.

Лөһөм. Внтлыг шоч знв.

Муыс—сөд роч ној.

Шоныд тувсов војөј,

Мыјкө меным мојд!

Мојд-но, зарһи чојөј,

Гөлөмөс ен дојд!

Вына јөзлыг вылөм,

Веккыд тышлыг гор,

Жужыд гөлөмкылөм—

Мојд мем тащөм тор!

Угi чужөм-вылө

Јi-коф көзүд војт...

дугды! Важ жеб вылөм

Менгым те ен мојд!..

Потлис јенеж мышкын...

„Јур-јур“, „чуж-чаж!.. „Грым!“

Пемыд кымөр-пыщкын

Мурзiс чорыд гым.

Гөгөр грымакылө.

Кырггө көшыг-моз.

Угi төдөј-вылө

Кымын олөм рөз!

Кобiс. Абу козу.

Муыс—сөд роч ној.

Кущ-моз шывгө воцө

Чујмөм тувсов вој.

долыд тувсов војөј,

Нөшта мыјкө мојд!

Мојд... но, зарһи чојөј,

Гөлөмөс ен дојд!

Али чард-гым шыад

Ештiс мојдан кыв?..

Петө кельыд кыа—

Зарһи гiнма ныв.

Гөрны-көзны отсалам.

Нобдинса Виттор.

Кольектив.

Адза, ру-пыр-моз выль олөм төдчө.
Кыла, ружтомөн нукарасө ну;
Төда, пу-гөрjön некод оз вөтчы—
Гөрны пу-гөрjön лөз нур оз сур.

Немчөж крестанін нылаліс шогсө,
Мусө вынгөдліс нылөмнас пыр,
Сетчө чегжавліс кісө і коксө...
Мы-нын кагывныс лок олан-дыр!

Сіктлөн гөкыдлун кольөма ылө.
Jөкты, гөлөмөj,
Німкофас, ворс!
Кывзы: му-вылын машина гылө—
Вежіс вөвяслыг гөрдлөм да „корс“.

Адзан, ыпјөмөн өзжалө кадыс,—
Мажбыр, ужыдлы вөлаыд ем!
Сурас гылөмлы гажажык ладыс,
Течам гыланкыв—гажөдас нем!

Гөрам,
Шылөдам, небжөдам мујас,
Оз коль некытөн межа ні бор.
Віжөд: вочасөн паскалө тујыс,
Быдөн сувтөны кольектив-дор.

Регыд сіктјаслөн чужөмыс вежас,—
Трактор!..
Пасмунас пу-кока гөр.
Коді колтчыны зілө ас-кежгыс—
Некор оз төдлы машина-көр.

Кылан: ыб-вылын машина гушкө,
 Гаргө выль-пөлөс, кывлывтөм шы.
 Кутчыг, өтвылыг выль олөм пушкы,
 Мувыв зорызыг сарапан кы!

Кадыс—
 Тувсовја рас-код-жө варов,
 Ужыс—
 Котыра сылөм-код зик.
 Богтгам сөлөмыг ужавны яра,
 Течам выль-ногса, выль-сама гикт!

Ставным Лёңинлыг велөдөм төдам,
 Сылөн өйөмыс—
 Немөвей вист...
 Öтув воглавны выль тужөд мөдим,
 Шонди!
 Југөртө јонжыка му-вылө кигт!

Важ течасвуж*)-вылын—виль-нога овмӧс.

I.

Лаӧтисны пушкајас,
 Ез кутны зыркны;
 дугдисны шојјасӧн
 Му-бансӧ тыртны...
 Жеждкӧд војутӧм
 Помасис, дугдис.
 Асыввыв зарнӧдн
 Ыпнӧтис, југдис.
 Ештис-нын тышкагӧм.
 Лаӧтис, со,—чӧлис...
 Роч-муыд кокныда
 Полыштис вӧлыг.
 Тырмас-нын—војутчис
 Ужавны пондим:
 Гӧр-помӧ кутчыгӧм,
 Заводјас шонтим.
 Гӧрд војтыр фронт-вылыг
 Локтисны гортас.
 Пондисны паскӧдны
 Олӧмлыг сортас.
 Карјасын, сиктјасын
 Ыжыд уж пуд...
 Ставмуас виль јудӧр
 Паскӧдӧ, нуӧ.
 Војнаыд овмӧстӧ
 Кистис да пазӧдис
 Вереттесӧ војутны
 Быд фронтӧ разӧдис.

Сиктјасын гӧльмисны,
 Карјасын шыгбе—
 Сизим во војутӧм
 Мӧртчис, ӧерт, пыдӧз.
 Ӧс-сиктӧ фронт-вылыг
 Унаӧн воисны,
 дыр-бӧрын ас-гортас,
 Уж-бердын лоисны.
 Воис шӧщ јӧзыскӧд
 Макар-пи-Јарӧ,—
 Уж-бердӧ кутчыгис
 Сӧлӧмгыс—јара.
 Јарӧлӧн семјанас
 Керкаыс тырӧма.
 Быд костӧ гӧльлуныс,
 Кисӧдыс пырӧма:
 Кронвиӧд—тыртӧм ӧик
 Нань виӧан јӧртӧд,
 Веӧгтӧ вузавны
 Лӧбма вӧвтӧ.
 Јарӧлӧн бат-мамыс
 Кушкырӧн ветлӧбны
 Челадыд уж-пыӧдди
 Нанькуд-на ректӧны.
 ӧерт вӧли ужавны
 Чорыда колӧ,
 Кӧсјан-кӧ перјыны
 Бур-нога олӧм.

II.

Војнаыд ужалыг
 Војтырӧс гӧльмӧдис.
 Виль ужӧн мог вӧли
 Овмӧстӧ сӧвмӧдны.
 Ӧс-сиктын гӧльјаслӧн
 Кыптис виль горнӧ:
 —Колӧ-пӧ виль-ногӧн
 Олӧмтӧ дорны.
 Торјӧннад олӧгӧн.

Он вермы бостчыны,
 Он вермы југыдлаӧ
 Виль тујтӧ востыны.
 Ӧс-сиктын гӧль јӧзлы
 Ӧтувја олӧм
 Важ течасвуж-вылас
 Лӧбӧдны колӧ.
 Воӧмӧстчыг војтыр сек
 Ужавны мӧдисны.

*) фундамент.

Шуны-кө мөд-ногөн—
 Выл артел „көтисны“:
 дас овмөс артелө
 Отувтчис, пырис.
 Лоі сен комын морт
 Посни да гырыс.
 Общество візмујас
 Артеллы торјөдіс.
 Совет-власт өмторјөн
 Артелөс чорчөдіс.
 Нөбісны ужјөзөн
 Ужалан-көлуј —
 Во-мысги артеллөн
 Кызыс-нин вөлі.
 Регидөн Өг-өиктө
 Кык керка вөчисны;
 Поснижык стрөјбајас
 Гөгөрыс течисны.
 Тулысын выл-инө

* * *

дыркод-нын пөраыс
 Сетысаң колис:
 Артелыд квајт во, со,
 Ужаліс, оліс.
 Војтырлөн олан-ног бурміс,
 Бур вежөр бөстис щөщ журныс.
 Отувја олөмөн
 Олөны најө,
 Овмөсыс воыг-во

Петисны овны...
 Ез кутны шыгыс да
 Гөльлуныс повны.
 Сөкыд ферт вөлі сек
 Артелтө лөбөдны.
 Зилөмөн ужалөм —
 Быд мортөс пөгөдліс.
 Выл ужлы унаыс
 Вөвлывлі пыкөд—
 Тажкө-і бөстчөмсө
 Налыс оз шыкөд.
 Отувјөн пыкөдјас,
 Торкөмјас вермісны.
 Ез кутны јенлы-ны,
 Кулаклы кевмысны.
 Макар-пі Јарө сен
 Вөскөдлөм нуис...
 Артелын олөмыс
 Выл уждөн нуис.

Вывлаңө кајө.
 Му-вылас трактор-нын мургө...
 Сікт-папта гораа јургө.
 Тракторлөн мургөмыс
 Уж-вылө корө.
 Артеллөн гөрд-плагыс
 Сінјастө јорө...
 Сіктјаслы вылторјас сылө,
 Сылөмыс ставмуас кылө.

Нъобдінса Віттор.
(**Оль. Резапкін-сертї**).

УЪНЫ ОЗ ЛЕЪНЫ.

Ічѳтїк ворсантор.

ЈӖЗ: Гельсѳветса предgedателъ
Инструктор.
Гудѳкагы } (стсена-сајынѳг).
Гылыг ныв }

Вѳчѳѳ прѳстеј керка-пыщкын, предgedателъ-ордын.

ПРЕдGEдАТЕЛЪ (*ѳтмас пукалѳ лабїчын, очсалѳ, нужмасѳ*).
О-о, трукѳ, кущѳма вугрѳдлѳ да очсѳдлѳ! Лоѳ, буракѳ, ѳровтлыны
ѳтї здук-кежлѳ. (*Лѳсѳдѳ лабїчас лок кѳлужыс волнас-кодѳс*). Уъыш-
та час-мѳд-којмѳд, дај скѳд-вылѳ ковмас мунны сегга. О-о-ојм!
(*Кѳсѳѳ водны*).

ИНСТРУКТОР (*пырѳ портфела*) Чолѳм-здорово! Гельсѳветса
предgedателыс-нѳ танї алы оз ов?

ПРЕд. (*дыша*) Танї, шуам кѳѳ, да мыј. Теныд-нѳ мыјла сїјѳ
ковміс?

ИНСТР. Сїѳ, Ічѳтїк мог выјїм. Час-нѳ, вїдчыгла-нын асѳ (*пук-
сѳ лабїчѳ*).

ПРЕд. Колѳ вїгставны, мыјла локтїн, кущѳм сещѳм мог суїс.
Быдгама јѳзыс ѳнї шлѳјтчѳ-да, код морыс тѳдас, кодї-пѳ кущѳм
ѳелаѳн локтѳ. Колѳкѳ, ачым ме і ем предgedателыс-да.

ИНСТР. (*четчѳ*) Те предgedателыс? Сїѳ-кѳ-тај зев бур! (*Перјѳ
каѳала*) Ме лоа инструктор, ујездган мѳдѳдїсны...

ПРЕд. (*чепѳсѳѳ инструктор-дїнѳ*) Збылыс? Аттѳ, мыј-нѳ воъыв
ен вїгстав? Пукгы, шѳјтчы, инструктор-јорт! Ме тенѳ важѳн-нын
вїдчыга,—поъѳ шуны, дѳна гѳгтѳс-моз вїдчыга. (*Бѳкѳ шуѳ*) Чѳр-
тыс-тај вѳјас тенѳ!

ИНСТР. (*пукѳѳ, перјѳ карандаш, лѳсѳдѳѳ гїжны*) Ме локтї тѳд-
мавыны, кущѳма тїјанын гѳрїг-кѳрїг-кежлад лѳгѳдчѳмыс мунѳ?

ПРЕд. Гѳрїг-кѳрїг-кежлѳ, шуан? О, мїјан ставыс зев бура му
нѳ! Час, ме теныд та-јылыс быдса доклад вѳча. Менам тајѳ ужсѳ
пуктѳма, другѳ, јѳна бура. (*Бѳкѳ шуѳ*) Час, ме тенѳ бура і кѳ-
мѳда!

ИНСТР. (*гигжө*) Сиҗи-и қолө. Вигтав-нө вај, мыј өнөҗ, вөчинныд?
(*Сајын кылө гудөк-шы да нывлөн ыылөм*).

ПРЕД. Ужыс мијан оз мукөдлаын-моз шлопыкты, а позө шуны вескыда кык-кокјыв пызјө. Гельсовет јона төждыгө, мөда-мөдлы отсаган комітет щөщ отсагө,—кумпаһныыд мијан вескыда кылө, јекуһа-ваһа! (*Сылөм-ворсөм матыемө*) Ме ачым ужала шөјтчывтөг, вөјјаснас весег омөла уҗывла—пыр төждыга. (*Божө шуө*) Лунјаснас стыһита-уҗа-да, кыг сегга вөјнас уҗан.

ИНСТР. (*гигжө виставлігас, сесса јуасө*). Кущөма җемлеустројствоыд тјан мунө? (*Кывзө ыылөм-ворсөм*) Со, кущөм лөгыда кодкө, кылө, гудөкагө. А нылыслөн кущөм јог да мича гөлөсыс!

ПРЕД. (*дөзмөм-пырыс*). Бурещ-һин-егкө мича-да. Кывзыныс весег дыш. Лөвтөны, пель гөдмөдөны сөмын... Җемлеустројствотө јуалан? Јона бура мунө. Ме сы-понда зев јона төждыга. Сытөг оз поз.

НЫВ (*сајын ыылө, нөжјөнїк гудөк ворсө секи*):

дышмис, дышмис менам верөс,
Оз һин уж-вылө, со, пет.
Корім, корім җемлемерөс—
Оз-тај төждыг сельсовет.

ИНСТР. (*кывзө*) Лөгыда-өд ыылө!..

ПРЕД. Прөстөј лавзөм. Те, инструктор-јорт, ен кывзы најөс... Гашкө, өшіһсө тупкам, мед ез мешајтны теныд? (*Востө лок ду-көс да көсјө вевттыны өшіһсө*).

ИНСТР. Ен тупкы, мед ыыласны. Частушкајас-тај кылө ыылөны. Сецөм ыылөмад-өд бурещ-и төдчө јөз-костса олөмыд-вылөмыд... Кызј сегга ті көҗған мујаснытө паскөдны көсјанныд?

ПРЕД. Мујастө паскөдны? Зев јона төждыгам. Медгасө, җерт, меным лөө. Төдан, мыј, инструктор-јорт: сы-куҗа вывти бура уҗсө менам пунктөма.

НЫВ (*ыылө ортсҗын*):

Көсјам, көсјам керөс гөрны
Көсјам вөчны унжык му.
Сельсоветлы зев дыш вөрны,
Өнөҗ һинөмтор ез шу.

ИНСТР. (*гигжө*) Көјдысјас весалөм горҗирујтөмыд кущөма мунө?

ПРЕД. (*визөдлө өшіһөд*) Јуавныс весег һинөм—зев бура мунө? Мыјвыныс ме сы-вөсна төждыга.

НЫВ (*ыылө*):

Горһи мунө зев-һин куҗа:
Көјдыс весавтөм оз ло,
Председатель мијан уҗө—
Сорҗировка век оз во.

ПРЕД. (*уекөдчылө өшинлан да бөр бергөдчө*) Мешајтөны, інструктор жорт, мешајтөны мијанлы труктјасыд!

ИНСТР. Оз јона. Мед ғылөны. Ми текөд ужыштам, а најө мед ыласны (*гижө*). Виқму ужалан машинајасыд тијан емөг-жө?

ПРЕД. Но, кықи-нө? Мијан өиктын јона-нын машинајаснад ужалөны.

НЫВ (*сылө*): Кыг-нын-бара машинајас—
Еща весіг плугјасыс;
Председатель гөрны кајас—
Лок пу-гөрјыс жугласіс.

ИНСТР. Өшинулад бытөө қик мөдтор ғылөны, мыј те тани меным ғылан.

ПРЕД. да те, миға, ен кывзы налыс... Најө-өд сіз ғылөны, мед-тыкө складыс кытчөкө муніс-а. Збыль-вылас, дерт, абу сізі. Менам ужыс зев бура мунө. Часлы, ме теныд ставсө лучкі вигтала.

НЫВ (*сылө*).

Председатель сөрө, сөрө,
Нөтчыд вескыд кыв оз шу.
Кық-тон таво көзам-гөрам,
Уна колө көзтөм му!

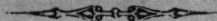
ИНСТР. (*четчө, ідралө ставсө*) Но, ме сөгга, буракө, муна.

ПРЕД. Кытчө-нө? Пуқышт-на, зонмө, ен термаг. Ме-өд ег-на ставсө вигтав. Час, докладөс помала-да, вөлігті мунан...

ИНСТР. Бөрті вигталан, төварыш. Талун-пө тијан бурещ скодлоө. Скод-вылад-і вөчан докладтө, секи сорнітам. (*Мунө*).

ПРЕД. (*өтмас, визөдө дыр інструктор-бөрсан*) Өд, зонмө, кушөм бјурократ! Газетө-егкө, труктөс, гижны колө... Есіјө локгөлө-са нылыс қикөз пельјасөс сөдмөдіс, трагичаыд!.. Тпу! (*сөлыштө*). Весіг өні сөгга-і унмөј паләліс... Кыкө-тај ваясны кузөјасыс інструктортө!

З а н а в е с .

Нюбдіна Віттор.

ӨТВЫЛЫҒ.

(Сывсө. „Эј, в Таганрог“-ноғән).

1. Еј, таво тулыс,
Еј, таво тулыс,
Таво тулыс, таво тулыс } 2-ығ.
Оғо ештө шөйтчыны.	5. Еј, гөрны-көзны,
Еј, гөрны-көзны,
Гөрны-көзны, гөрны-көзны } 2-ығ.
Петны щөщ став вермыслы.
2. Еј, көзған мујас,
Еј, көзған мујас,
Көзған мујас, көзған мујас } 2-ығ.
Богтам ставным содтыны.	6. Еј, кулак-возө,
Еј, кулак-возө,
Кулак-возө, озыр-возө } 2-ығ.
Оғо мунөј кевмысны!
3. Еј, поснід овмөс,
Еј, поснід овмөс,
Поснід овмөс, поснід овмөс } 2-ығ.
Колкозјасө өтлалам!	7. Еј, гырыг шөптөн,
Еј, гырыг шөптөн,
Гырыг шөптөн, тыр бур шөптөн } 2-ығ.
Воас һаһным бур да шаһ.
4. Еј, оғө сормөј,
Еј, оғө сормөј,
Оғө сормөј, оғө сормөј— } 2-ығ.
Көјдыс ставсө весалам!	8. Еј, вылө лептам,
Еј, вылө лептам,
Вылө лептам, вылө лептам } 2-ығ.
Вонг-воө урожај!

КӨҢЫҒАС.

Ілла-Микол віка көзіс,
Гөлөм радлө:— „Оз-кө вош
Мөд во мөскөс ог ло лезыс—
Јагын оз гој сіјөс ош.

Турһепс пунктө Өлөш-Ілла,
Чужөм-куға летчө пөс:
Көјдыс лөдө зіла, зіла:
„Бура быдмы, выль, том гөгт“.

Педөр-Мишө градјас лептө,
Кашкө—оз кыв асгыс муз.
Оз-і төдлы градјас кыптө—
Мөд бок кинад он-һин суз.

„Морков, аңкыщ татчө быдмас“,—
Шуіс меным Мишө-јорт,—
Мөд во көјдыс уна сетас,
Тажөс көзас уна морт“.

Өһө-Өһө просфор савкјө
— „Аттө-ҫивө, буса-таж...“

Бөрө-воқө ветлө-шавкјө:
„Өҫук, нолтө агсав, вай!..“

Гöран-кöзан частушкајас.

Гылöны кыкөн, зон да ныв, гудöкөн ворсöм-улö.

Зон.

Нолтö, Парас, сінтö паскöд,
Адзан мыјда јöзыс тан.

Ныв.

Тенад, Васка, гудöк паскыд,
Ворс, вай,—асным ылыштам.

Зон (јöзлаң).

Пельјаснытö, другјас, востöј,
Бура кывзöј ставныд ті,
Ме да Парас ывны бостам—
Кекеначöј кі-на-кі!

Щöщ кыкнаныс (јöктöмөн).

Ик-ну, ик-ты-ну,
Содтам, содтам көзған му!

Зон.

Öнöз гөрјөн мујас гудјім,
Чайтлім, рачас шыглун-кыш,
Кватітчан-кö—куш һаңкудным,
Піщöг-пійын тој да пыш.

Ныв.

Чайтлім, һаңтö јенмыд сетас,
Сылöд сылы молбен.
Јенмыд-вылö лöгыд петас
Вотö шыгјөн коллыгөн.

Щöщ (јöктöмөн).

Трім-трам, тајö—страм,
Ыжыд-ыжыд јöз-герам!

Зон.

Гöран-кöзан пöра пужö—
Терыбжыка, другö, вөр!
Машінабн, плугјөн ужав,
Шыбыт пачö лок пу-гөр!

Ныв.

Зелöдлы те ассыд вынтö,
Медым кулак ез мешајт.
Агроном теd востас сінтö,
Кызі кыптö урожај.

Щöщ (јöктöмөн).

Ик-ну, ик-ты-ну,
Содтам, содтам көзған му!

Зон.

Јога көјдыс пожыс көјлім,
Відчыслывлім міча һаң;
Бур һаң-пыффи кыдсö вöјлім,
Горшад сащö,—шондібан!

Ныв.

Клімлөн көјдысыс зев јөгöс,
Көјдыс-пыщкас—клянича,
Ферт-тон, мöдыс гірскас локыс
Суљеја лы öкөнча.

Щöщ (јöктöмөн).

Трім-трам, тајö—страм,
Ыжыд-ыжыд јöз-герам!

Зон.

Клім-моз, ме да Педö-дадö
Некор огö нуö ныр:
Таво-кежлö, колан кадö
Көјдыс лезім тријер-пыр.

Ныв.

Һімкод горні петö вомыс:
Ај-да, Васка, те—шошајт!
Ферт-жö, весјöм көјдыс-помыс
Воас міча урожај.

Щöщ (јöктöмөн)

Ик-ну, ик-ты-ну,
Содтам, содтам көзған-му!

Зон.

Ыжыд зыкөн, шумөн, венөн
Муніс міјан сиктын скод,
Пöрыс јöзыд відіс менö;
Те-пö јöј лы садтöм код.

Ныв.

Щöщ ме ачым сені вöлі
Кывлі пöрыс јöзлыс гам,
Лептісны кыз ыжыд гёлс:
Пöлјас-моз-пö ујалам!

Щ ъ щ (јѡктѡмѡн).

Трим-трам, тајѡ—страм,
Ыжыд-ыжыд јѡз-герам!

З он.

Унжык јѡзыс мијан лоіс—
Ѧтув сувтѡм том-улов,
Пѡлјас ужлы помыс воас,
Лѡк „трехполка“ оз-нын ло.

Н ы в.

Крегѡаналыг торја овмѡс
Колкозјасѡ ѡтувтам,
Ѧіктса овмѡс регыд сѡвмас,—
Вывланъ кыптам-ѡѡѡбтам.

Щ ъ щ (јѡктѡмѡн),

Ік-ну, ік-ты-ну,
Сѡдтам, сѡдтам кѡзған му!

З он.

Скѡттѡ виғны огѡ кужѡ,—
Скѡтыд мијанѡс оз вид!
Ѧлѡ, коңѡр, тужа-нужа—
Кѡс ізас да кѡзыд гід.

Н ы в.

Кѡза-гырса мијан бшјас,
Кучікыс—лѡк пашіна;
Мијан мѡсјас—абу мѡсјас,
Најѡ—кујѡѡ-машіна!

Щ ъ щ (јѡктѡмѡн).

Трим-трам, тајѡ—страм,
Ыжыд-ыжыд јѡз-герам!

З он.

Воѡѡ-кежлѡ кутам тѡдны:
Куш ѡањ-помыг тан он пѡт,
Мѡѡ туј-куѡа ковмас мѡдны—
Виғны буржык рѡѡа скѡт.

Н ы в.

Бѡстгам унжык турун кѡзаны,
Унжык пуктас вѡѡітны,
Секі огѡ кутѡј жѡзаны,
дугдам олѡм крѡѡытны.

Щ ѡ щ (јѡктѡмѡн).

Ік-ну, ік-ты-ну,
Сѡдтам, сѡдтам кѡзған му

Кылөдам став леžом вöрсө.

Ілівапыс.

К а л ы м.

Лөөдчөны кывтны.

Торр... Торр... Торр...—кылө торачлөн торгөмыс—жеңыд ту-
лыс-пом вігталөмыс.

Ті-ті-віті, ті-ті-віті, тулыс воіс, җів,-җів—сылөны гажа тулыслы
колп-кајјас, бафдыг-бафдө шпырјалөны, кіл пожөмсө віқөдөны.

Воіс-воіс... воіс-воііс,—нөв-моз лебҗигөн ғылө щөщ істан.

— Кун-кон-кльон,—ыҗыд жыңнанөн-моз кльонөптас катішше-
ын, пурјасан інын кер.

— Тон-тон,—воча шыагас сылы гора јөла. Ставыс ловја, ста-
выс кыпыд, німкофәгө тулысын. Вегіг вөрыс гажаа ғылө асгыс
немөвөјга ғыланкывсө:—ш-ш-ш-ш-ш—бытө лаңтөдө, оз щөкты
вывті зычитны. Зарңа шондіс, јөвкоф сеҗ јенеж-вылын, шпынму-
нөма-нумјалө, лелькујтө ставсө мыј ем му-вылас, бытө, мам ас-
гыс кагасө, ворсө-четчөдлө асгыс југыд југөрсө выл кыргөм сор-
товка керјас-вывті, пурјасыҗас мышку-вывті, кыркөщөҗ кәјөм ју-
вывті, вөчалө ошка-мөшкајас керјасөн резыштөм ва-војтјасыө.

Ғіс-коф міча сортовей керјас, өта-мөд-бердас ромшінајасөн
кутчөгөмөн-плавгысөмаөг ва-вылө ортчөн-ортчөн да відчыгөны кыв-
төм.

Пурјасыҗас пур-вылө накатјас-нын кыскалөны, талун пажын-
өҗ ештөдны көсјөны—пажын-бөрын кывтны. Агыс зев кыпыдөг—
варовөг, бытө оз керјөн вөфитчыны, а ворсөны. Некод абу му-
җөма.

— Ен пычөд менө кернад. Пычөдан-кө—каја-да, агтө-і ојкө-
да кернас...

— Ојкөдан-кө-өд, мыј-на ме лоа өті кернад,—шмонитө Степан-
Іванлы—Өлө-Ваңө.—Зев-нын кула-пропафита—сегга-і нинөм.

— Кулан-кө, ме тенө ваас-і шыбыта...

— Пычалөм-бөрад-кө те менө ваад шыбытан, ме тенө вагыс
пета да агтө соја. Ке, ке, ке,—гераліг-тыр помаліс Өлө-Ваңө,
сегга віқөдліс тыртөм катішше-вылө. Сетыг став керсө-нын пурја-
ләмаөг, нинөм-нын абу колөма. Катішше-шөрвыјас, кыр-јылас, кык
куҗ бед-јылө зевтөмаөг гөрд-дөрапас.

Өлө-Ваңлөн гинмыс сы-вылө уеi-da, гашкө, гоодыг-нын гижөд-сө лыффиc дөрапас-вывгыс.

„Өтик кер огө колөј вөрө-ны, катишше-вылө!“

— Кыз тај көсјим—сiзи i артмис!—нимкода-пырыг гораа шуиc
Өлө-Ваңө.

— Мыыс?—јуалө сылыг Наста-Ваг.

— дөрапас-вывса гижөдыд. Ми-өд-тај со мед бөрја керјас-нын лезим катишщесыд. Öни сегга выл гижөд колө гижны дөрапас-вы-лас: „Кылөдам став керсө“, да сiјөс сегга пур-вылө-i сацкыны.

— Збылыг-өд сiзи-i колө,—шуө Педул-Иван, Наста-Ваглөн жортыс.—Вај, ми Вагкөд мунам да вөчыштам сiјө.

— Ветлө, ветлө, да өdjөжык,—термөдлыштиc Көста-Өңө.

Наста-Ваг да Педул-Иван котөрөн кајисны катишше-кыр-јылө да вескөдчисны гөрд-дөрапас-динө.

— Часлы,—шуө Наста-Ваг,—ме котөртла чом-дорө суныса-јем-ла да шыпасјассө кутам вурны.

— Ветлы инө,—воча шуө Иван,—ме сек-костти дөрапассө лет-чөда пур-вылө да важ шыпасјассө режөда.

Ваг котөртиc суныса-јемла чомјөз да вогтиc кудсө намөгил пер-јыны. Сек сiјө кылиc гора шуөм ју катыдгыс: „Олам-на! Быдтор артмас ен шоггы“. Ваг пельјассө зоргөдиc:—тајө тајнө Калымов-лөн гөлөсыс кылө... Јуөма, алы-нө мыж... Кодкөд-нө сiјө ужалиг-кост-тиc јуө... Часлы-жө ветла да вижөдла,—шуө аслыс Ваг. Сегга чет-чыштиc да котөрөн ускөдчис каң-моз гусөн, көр өdjө-жө, ју-катыд гөлөс шы-динө.

Кыјөдчигтыр Вагө матөдчис ичөтик лыс чом-динө. Сетыг адзис Калымовөс да лажгөдчис сук понөл-улө сыв витө-квајт-сајө. Калы-мов јона-нын гажа, кiас кутө самөкур-тыра чашка. Сы-бокын пу-калө Эверов да вилөдө сын-јур. Сiјө локтөма да шлөнјалө черi кыјиг-моз пурјасан-инын, гортас нинөм керныс-да.

Нуруланыс налөн, паскыд вевта гөгрөс һаң-куд-вылын, руа-лөны шајтыра чашкајас. Сен-жө шлапвижө ыжыд сын чериһаң да вылө јурсө гонгөдөмөн сулалө самөкур сула. Самөкур чашка рек-төм-бөрын, черi чепөлтиг-моз Калымов шуө Эверовлы:

...— Сiјө-жө-тај ме-i шуа: мега-тај кертө көт-i ставсө кыскис-ны вөргыд, көт мига-i пурјалисны өтитөг,—кылөдныс-өд ылын-на. Кардорыд оз-на тыдав тагаң. Ме-тај сiјө-i шуа: мига-тај пөложас-сө ез-на тупкавны, вермам-на сетчө пурјассө вескөдны. дијасыс-на ез кылавны-һи. Сетчө-на пурјыдлы пожө пукгынытө-i...

— Менөтө егкө, дерт, јона-жө быд-ногыс өбөдитөны-да. Ви-жөд, воттө го кыз шајт сујисны, дај вижмүөс-на көсјөны мырфды-ны,—гажакоф кывјөн варовитө ськөд һебыдик кывјөн Эверов.—Меным со јөзыс жалөг. Тулыс-быд пурјасасны, а доныс нинөм оз во. Ставыс ас-понданыс.

Пурјассө-кө унжык пыртасны положө, либө ди-вылө когтасны,—сек һебог доныд-i содө...

— Со кызі көсјө вöчны кулакыд,—мөвпыштис Васöйд поноя-улын. Аслас вірыс быдөн пузіс. Калымов бара пөрөдіс вомас самö-кур чашкато, сөлыштис кракөтөн, сөгга дулалөм гіннас Зверов-вылө віқөдлыштөмөн шуө:

— Со мыј, Ныкөн Гидөрөвіч, ме мөвпышти: көт егкө тенад-і став вылө віқмуыд донтөмініка нөбөм, прөста сурөмкод, а меным-кө сетан тыра куктө—сіјө тенад аслыд-на колө. Ме сөвідтелө пета да-і нөшта-на код-гурөос кыска. Куктө-кө сетан-і пурјасыд-на полојад пырасны...

Пурјасöны.

— Сөмын та-јылыс мед некод оз төд,—недыр жујвіқөм-бөр-ын шуө назөнік Зверов.—Кор тајө артмас ставыс—секи-і кукыд тенад лөө. Јөзыдлы-өд шуам, міга, нелыамын шайтыс ме вузали теныд дај прөст... Сөгга, вај, мун пур-вылад, мед оз колны, да, сорныт јөзыкөд. дыр олөмнад вермасны казавны да гөгөрвоны ставсө...

Васө бара кан-моз гусөнікөн четчіс поноль-улыс да котөртіс бөр чом-дорө. Код јөзыд ез і төдлыны сылыс кыјөдчөмтө.

Кывзысіс.

— Кытчө-нө те вошлін? Зев тајнө дыр ветлін?—јуалө Васө-лыс Педул-Іван Ољө-Ваңкөд пур-вылө дөрапас сувтөдіг-моз.

— Ме мыјкө кывлі,—гусөнік шөпкөдө Васө.

— Мыј-нө кывлін, көклыс көкөмсө, алі мыј?

— Калымовлыс да Зверовлыс сорнысө кывлі—шуө Васө. Сөгга ставсө налы вісталіс, мыј кывліс да адзыліс.

— Мыј-нө егкө сөгга вөчам та-куза?—јуалө зев збылыс Пе-дул-Іван.

— Мы?.. Вајо, зонјас, кывтны јоткыштчытөз скод, чукөртла-
нөј да сени ставсө вѣсталам, мыј көсјоны Калымовыс да Үверовыс
вбчны. Скодтө-кө огө чукөртлөј збылыс Калымовыд зев јона вер-
мас чугны вөр кылөдөмтө,-индѣ Олө-Вањ.

— Вөчамөј-і ем. Часлы ме котөртла кывтыд катѣшщө. Те,
Васө, катыд ветлы,—збоја шуө Наста-Васө мунѣг-мозыс нѣн.

Час-жын-мыгтѣ шөр катѣшщө-вылө чукөрмѣс морт со-кымын.
Наста-Вас вѣсталам-бөрын, ескө сен-кө вөлі Калымовыс, јурсө пот-
көдлѣсны скодујтысјасыс сылыс-да, сөмын ез-на удѣт вонысө. Сен-
жө шуѣсны некодлыс не кывзыны ылөдлөмсө да став керсө кы-
лөдны места-вылөз. Конјасысјассө шуѣсны чорыда мыждыны суд-
тыр.

Аслыс сама мунөм...

Пажнајтөм-бөрын пурјас јоткысгалѣсны кывтны. Калымов во-
ныскөд вашкөдчөм-бөрын недыр-мыгтѣ тасма-костас сујѣс чер, пель-
пом-вылас пѣшщаль өшөдѣс да мөдөдчѣс шатлалѣг-тыр кодысла ју-
кывтыд көж вескыда. Калымов ош-коф скөр чужөма, өнјассө ду-
лөдөма, лөбсө тош-сорнас куртчөма вѣжов пѣнјаснас.

Степан-Іван вѣдөдлѣс Калымов-вылө-да, вөсѣг лоловнысө ву-
нөдлѣс недыр-кежлө. Сөгга, мыјөн Калымовыс сажалѣ пујас-сајө—
јуалө вокыслыс гералѣг-тыр, мед оз гөгөрво:

— Кытчө-нө шлапкөдө пѣшщальнас, тащөм кодјурнас... Вош-
тас-өд пѣшщальсө, лѣбө ачыс купажтчас... Куфтаө пөрө...

— Утка лыжны-пө-тај ветла, шуө,—нурбѣлтѣс Савө-Пөфө.

— Уткатө-кө кыјас, сојныс щөщ лөө воыны... Ке, ке, ке...—
Серөктѣс бара Степан-Іван. Степан-Іванлы зев аслыс сама кажѣ-
чѣс Калымовлөн пѣшщальөн мунөмыс, да друг мыјлакө мөвпыштѣс:—
Оз-ө мыјкө вөчны көсјѣ кодөскө Калымовыс... Мыјкө-тајнө зев скөр
чужөма мунѣс... Часлы-жө ме та-бөрыс ветлышта, колө-жө сыланө
пѣшщальөјла ветлыны-а. Часлы, мед мѣјан оз-на јоткысны—удѣта-
на... Сөгга гораа шуѣс:

— Со морө уж. Менам-өд вөлі вѣла-пујас колө перјыны да зѣ-
көз вунөдѣ. Кажлыны лөө өдјөжык, естөн зев мѣчаөг вөлісны-да.
Кывтөз-өд удѣта-на-жө көнкө?..

— Удѣттөг-өд он ов,—бара нурбѣлтѣс Савө-Пөфөыд. Степан-Іван
богтѣс черсө да зев өдјө мөдөдчѣс ју катыдлан. Сукжык вөра-нө
воѣс да бергөдчѣс кывтыд, Калымов-бөрса көж-вескыда. Мунѣг-мо-
зыс, шпал катѣшщө-дорыс, ув-јылыс сѣјө богтѣс асгыс пѣшщальсө,
зарафѣтѣс пулаөн, да мөдѣс возө. Секѣ кыліс Калымовлөн уткаөс
лыјөм-шы да Степан-Іван сетчө-і вескөдчѣс.

Кывтө...

Ојдөм ју-вывтѣ кывтөны пурјас, бытө, југјас лебчөны гөрга-
бөрга. Став плѣтаыс-на торја, өтлаөдөмнас векнѣ ју-вывтыд оз поз
кывтнысө-да. Олө-Вањө өтѣ плѣтаөн мед-возын јоткысѣс кывтны

да ставнысö коліс—некөн-нын оз тыдавны весіг. Сіјö пур-вылö вöчöма ічөтік керка, пурјөн кывтысјаслы пріпасјас візны. Керка-бокас кык куз бед-јылын шпорöдчö ыжыд гөрд-дöрапас. дöрапас-вылас кабалаыг вундалöм шыпасјасөн гижöма: „Кылöдам став керсö катішщөјасыг“.

Ваңö пур-вылын гребјыг да зібјасыг öтдор, ем нöшта ічөтік пыж да аслас гөд понјыс—Соболыс. Соболюскöд Ваңö морткөд-мозжö понјыскöд сорнїтö, мöдыс бöжнас вегјöдлö, лөстїтчö, быттö быд кыв гөгөрвоö.

Тувсов візыв ваыс Ваңöös зев ödjö труккөдö-кылöдö пур-вылын. Көж-јылас Ваңöлыг пурсö заводїтліс сујны кыркöщас, лөп-пїјö да Ваңöлы музтöз, пöгавтöз лoі сынны гребјөн, візны пурсö кежöмыг. Öнї сіјö кывтö ју-шөртї, јї вегкыд-вывтыыс да кер-вылö пуксöмөн курутчö—шојтчö.

Шујга кі-вылас пластвізö, ешкынөн-моз, зор јалаөн вевттöм јаг. Пушкира пожөмјас вевттöны, сажöдöны сіјös, мед шондіыс озжык јор, мед оз-нын јонжыкасö зормы-быгав. Вегкыдыв кыркöщыс тырöма гырыг лапја козјасөн. Ічөтік төвруыг муртса пöлнө-гыштöны козјасыс, лысјассö лажкөдлöны, быттö нумјалöмөн прöш-щөјтчöны Ваңököд, чөјтöны-на буракö мöдыг адзыгылыны. Сынöдыс, ымралö тувсов чөскыд дукөн...

Ваңö-дїнö локтїс Соболюс да кутїс лөстїтчыны, бöжнас öвтычыны, вомсö тапкөдны нїксыг-тырјї да воз кок-пөвсö лептїс Ваңö пїзös-вылö. Сөгга ез вермы терпїтны да кыкнан кокнас четчыштіс Ваңö-возö—кывсö нужöдöма-да, окыштны көсјö сіјös.

Көсјіс віны-да, ез ло сізі.

Степан-Іван котөрөн сорөн мунö көж-горулö, Калымов мунан тужöд. Ју-бокö воїгөн сыв даc-сајыг-кымын Степан-Іван казалис пу-бокыг Калымовтö.

Сїјö бура дыр метїтїс пїшщальгыс јулаңö-да—гым лыјїс... Степан-Іван вічөдліс ју-вылас, кытчö Калымов лыјїс да јургыыс сылөн сувтїс, көзыд ваөн быттö кїетїсны, кынмыліс места-вылас. Ју-шөртїыс Калымов-вөгттї пурјөн кывтö Ваңö, кер-вылö пуксöмөн ворсö понјыскöд. Понјыс вöлі четчыштöма сылы возас-да, лыјöм-бөр-ас сырк-угї. Степан-Іван скөрмöмысла ачыс ез төдлы, кызі кватїтїс пельпом-вывгыс асгыс пїшщальсö, сөгга лок горшөн горöдіс:

— Мортсö-тајнö лыјїн! Мыјнö те вöчїн?!

Калымов лапмунлі повчöмысла места-вылас, пїшщальыс кігыс угї. Сөгга вічөдліс Степан-Іван вылö—четчыштіс мугыс, зев ödjö фернїтїс черсö тасма-костгыс да ускөдчїс Степан-Іваныд-вылö маткїг-тырјї:

— Те-на-öд он мын мөыг!..

Степан-Іван сажöдчыштіс пу-сајö. Калымов-вылас-нын воїс, керыштны көсјö Іванös. Пїшщаль вомсö вештыштіс Калымовлаң да

лычкыштіс воҗчуңсө... Когыштіс-лыжөм... Калымов чорыда горөдө-мөн кутчыҗис соҗас, сегга довкнїтіс да плаҗкыҗис уҗї.

Мыҗ корзїн, сїҗө-ї сурїс,—артмїс лыжөм-бөрын Степан-Іванлөн. Калымов вөлі ранїтчөма вєҗкыд соҗас, куҗлө саҗтөҗыс.

Степан-Іван четчыштіс жу-кырҗылөҗ куҗїмө-һольыҗ, вїҗөдліс пур-вылө. Сенї шемөс сулалө Ваһө. Кок-дїнас куҗлө понҗыс, кывсө һужөдөма...

Мыҗөн Ваһө каҗалїс береҗыҗ Степан-Іванөс—жөткыштіс пур-ывыҗыс пыҗсө да вужөдїс Іванөс пур-вылө. Степан-Іван ставсө вїҗталїс, мыҗ лої кыркөщ-дорын. Һөдыр чөв олөм-мыҗтї Ваһө шуїс:

— Со, мыҗ кутїсны вөчны... Ме-өд еҗкө төдїкоҗ таҗөс-да... Понҗөҗ вїҗїс менө смертыҗ,—аҗсө ме-местаө лөгөдїс... Мед-но... Таҗөннад оз-һїн менө вермыны кежөдны вєҗкыд туҗ-ывыҗыд... Калымовтө со-мыҗ вөчїс калымыд... Час, воам, да, судө җетам наҗөс... Вїҗөдлам, мыҗ секі кутасны җывны. Судыд таыҗтө жуҗөдыс оз малышт наҗөс. Өнї мед куҗлө, ыркөдчө сенї. Вїрнас спєҗыс петас-жык, гашкө. Адҗасны...

Рыҗа шондїыс омөла-һїн сотө. Төвруыс кыптыштіс—җыҗөдїс васө, пур-бокө кутїс шлөпкөдны. Пурҗас пыр-өтарө руңғоны—кыв-төны... Пур кылөдыҗаслөн гораа жуҗгө ғылөм шыыс. Гөрд дөра-пас шпурөдчө мед-воҗҗа пур-вылас, вералө һөбыдїк төв-воҗын.

Гавріл-Іван.

Вөр-бердын ужалом.

(Очерк).

Вёрынбе.

Гажа жаг Тыбју кыр-жылын. Жуыс вөр-костёдыс нугльöдлöма, шебрагöма шоныд ешкын-улö да чöскыда-чöскыда уэö. Кыр-жылын быдмöны мича кудриа пожöмјас, на-костö щöщ быдмöны куэ лап-ја увјаса козјас. Сijö кыр-жылö стрöйтöма ыжыд короміна-коф вөр-керка,—мајбыр, төран көэ мыјдöм пыр. Локтісны ужалыгјас вөр-тујöд, лым-вывті, вөр-керка-дінö. Асныс нимкофасöны вьль керка-вылö.

— Аттö фівö, кущöм гажаöс стрöйтöмаöс. Важөн, зон, тащöм банајасыд ез вöвны. Öнi со гортсаыд гажажык татöнi овны,—шу-асöны таэi ужалыгјас.

— Важөн, зон, мi, Мiкулај, ужавлiм-да, тащöм керкајастö вö-рад егö төдлöј, стрöитльвлiмö лалкыфiка, жојјас нi лабiчјас ез вöвлыны, очегсö ломтан-да, лоловны он вермы щынысла. Сени i порг-моз нырјасан олан.

Таэi горнiтiс öтi тошка фадö. Пырыг-пыр-жö вьль вөр-керка-јас ломтiсны, лоiс шоныд, жугыд, гажа. Аскiнас колö мунны јагö кер пөрöдны. Обкоднејјас феланкасö воэыв-нiн торјöдлöмаöс пос-нiфiк участокјасö. Аскi асывнас пемыд-на вöлi-а, ужалыгјас став-ныс кокјыласöг вöлiны.

— Талун-öд, буракö, кер пөрöдны-нiн мунамö... Мыјнö, Мiку-лај-Öльöксан, öтлаын-жö-öд көнкö пондам ужавны.

— Öтвылыг, ферт. Унжыкөннад-öд кокнiжык-жö лöö ужав-ныд.

Југдiгас мöдiсны јаглаң. Пријомшщiкјас да обкоднејјас ужа-лыгјаскöд щöщ öтлаын мунiсны, iндалисны кодлы кытчöжык сув-тавны.

Јагынбе.

Лым пiзöсöзыд-нiн ајгöма, муртса келавны верман.

Пујас-косттi шуэьлалö төв, кiсгö лым. Пујасыс копрасöны улö, бытö мöда-мöдыскöд вашкöдчöны: мыјла-пö бара татчö ужалыг-

јасыс локтісны. Мөдісны кьонөдчыны чер шыјас, Һазгөны пілајас, мөда-мөдгаһыс ужалыҗас торјөн-торјөн пөрөдчөны. Пујас һазгы-оасны-пөрасны, увјасыс ставыс варалөны. Ољш-Педөр да Сопрон-Мікулај ужалөны кыкөн. Лым-піјө коскөчыс пырөмаөг да пілітөны, пөрөдөны пожөм.

— Но сөгга, Педөр, пажнајтыштам, кынөмөј пондіс гумавны. Мун вај татчө лазтө, а ме біага да бі-дорас пажнајтам,— шуіс Мікулај.

— Огө-жө біјасө, бітөгыс пажнајтам.

Шпал лөсыҗас.

— Бітөг һаһтө сојны он вермы, көнкө гаҗа-коҗа-жө кынміс. Мікулај вајіс лаз, а Педөр пестіс бі ыҗыда да шоныда. Сени матын кылісны мукөд ужалыҗас, Мікулај да Педөр налы горөдісны.

— Локтө, јортјас, пажнајтамө.

— Пажнајтө, пажнајтө, мі пыр-жө кутам пажнајтны

Пукісны бі-дорө Мікулај да Педөр пажнајтны. Перјісны лазыҗ кын һаһ, піһнад куртчыны оз шед.

— Пукты бі-дорас, да мед сылас да һебҗас, секі вөліҗті сојам. Сөгга кружканад васө сывды лымгыс, горшөј коғмө.

Педөр кружкәә течіс лым да бі-дорө пуктіс сывдыны. Быс лымсө сојөмөн сојө. Бі-дорө течөм һаһҗас шөщ-жө сылөны. Мікулај да Педөр һаһсө унаыҗ вөдласны, а век абу сылөма. Оти бок сотчөма-һін, а мөд бокыс век-на гаҗа-коғ кын. А кынөмјасыс гумалөны һін, терпітны оз вермыны, сіҗі-і бура сывтөчыс сојасны. Кепыҗассө беҗ-јылө бі-воҗө өшөдөмаөг коғтыны,— буракө бі-дінас матын лөма да гөрдөдтөчыс сотчөмаөг. Мікулај кватітіс беҗ-јылыҗ кепыҗсө да лөкыс горөдіс:

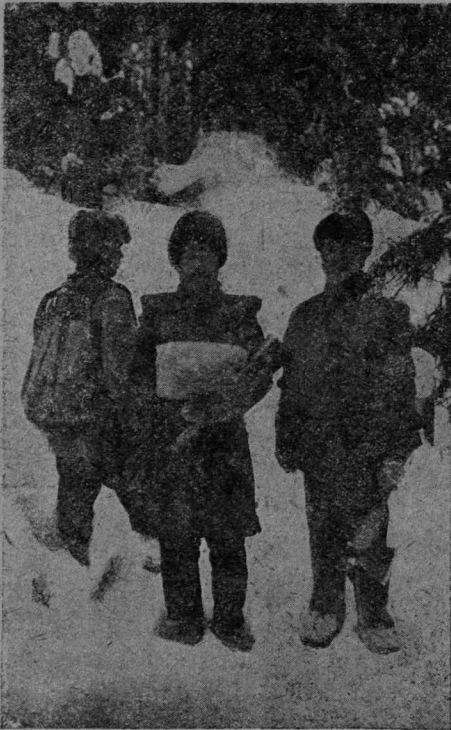
— Адгорш, пропалө кепыс кушенча.

Көсјіс егкө бисө чужјавны, да кызкө-тај ез-жө чужјав-а. Сег-га бөр местаас пондіс пукгыны, кызкө пескас кокыс інміс да ва кружкатө бі-вылад кістіс. Мөд вокыс відчө:

— Неёкуратнеј өшладіна, сінтөм гут, куран кок, сінјасыд кокпыдөсад алы мыј гылалөмаөс.

— Кокпыдөсад-кө-өд егкө гылаліс, плешкын ез ло, а менам плешкын-на со-да, пөлкінік-пагтаөс ломалөны-да,—шуіс Мікулај.

— Ен јешщө скөрмөд, горшөј сізі-нің когмө, а јешщө сени төшітчан.

Вөр-бөрдын ужалысјас.

дис, сөмын савкјөдлө кельд плыта-вылө да кызі-тај зожкытас, а руыс өдјө кәјө пөтөлөклаңыс.

— Мікулај-Өлөксан, шыдыд пышјіс, өзөссө кутөј,—а шыд јешщө јонжыка пөңны пондіс. А жарыс сетөні, а руыс—зік-өд пывганын-коф.

— Корөгјастө вәјө, пывгамө,—шмоңитөны.

Коркө не коркө шыдјас да рокјас пугісны, сегга і пызан-сајө пукгалісны сојны, шыдјасыд да рокјасыд пөгөс, сізі-і вомтө сотө.

Сојөм-јуөм-бөрын вөліеті бөтгөны мөда-мөдыскөд варовітны. Јуагөны, коді уна-ө вермө луннас кер вөчны.

Педөр вылыс кружкаө лым течис да пондіс сывдыны.

— Но, сегга неуна, Педөр, јешщө шојтчыштам-да, бара колө заводітчыны ужавнытө..

Пемыдөзыс ужалісны, сегга мөдөдчісны уңны вөр керкаө.

Вөр-керкаын.

Лым кул-кофөс воісны вөр-керкаө. Мічәніка пыркөдчалісны да пырісны пыщкөсас. Біјагісны семілінејнеј лампәјасө да југыд лоі, гажа,—сінтө первојтө јорө. Сегга пачјассө ломтісны да өшәлісны пугыны. Пач жара ломтысө, біыс пессө сізі-і һаклалө, а плытаыс пач-вылас кельдөдөма. Ужалысјаслөн кынөмјасыс чорыданін сумалөмаөс. Пач-гөгөр сувталөмаөс да відчыгөны, кор-ның пуны кутасны шыдјас да рокјас. Паңнад-егкө унаыс-жө відласны, да век-на абу пугөма. Тонө өткіклөн шыд чугуныс пөңны пон-

— Ме, зонмө, талун кыз кер кулышти-вөчи—шуө Мikuлаj. Тајө уж-вылад зев-нын поёо нажөвiтчыны, сөмын ужав да ужав зил-жыка.

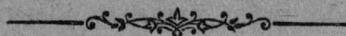
Таји дыр молгасны, сорңитасны. Төвга војид-өд куз, кадсө кытчөкө воштыны. Кодлөн көмкотыс киггөма да, дөмлө, кодлөн гijасыс жугалөма да лөгөдө. Мукөдыс вугралөны. Мукөд-дырjыс гачет-ңигајас лыдфасны, шашкiөн ворсасны i быдтор. Војшөр-гө-гөр вөлыгтi водасны узыны, шыңитөв, чөскыда ставныс уёоны. Секи ывлаад петалан да, војыс пемыд—пемыд, шуштөм, сiзи i быттө мышгаңыд кодкө курыштө. Ödjöжык-нын бөр пыран керкаад.

Вежон кык-кымын-мыгтi сегга гортыс вөвјассө коралисны кыскасны. Секи јешцө-нын гажа лоi, јөзид унжыкөн лоисны да. Секи рытјас јешцө-нын гажажыкөг лоисны. Ужалыгјас локтасны керкаө, да кодi өјөсөдыс пырө, кодi петө, быттө кадреласөны. Таји куз төв ужалыгјас колльөдасны вөрын, оз-тај музны-ни, оз гажтөмчыны. Тулыслаңыд сенi лунјасыс гажажыкөг-нын. Шонди вылитижык ветлө, кымөрјас-улө шочжыка-нын зөбгавлывлө. Секи ужалыгјас јагө мунасны да ңимкофасөны. Шондиыд пујас-костөд шондибанөн вiзөдө, быттө щөщ ужалыгјассө ышөдө. А вөрыс помтөм, помтөм ңужмөма, көнја-пө i помыс кодкө төдө-лјi, оз-лi-а. Мikuлај да Педөр вел уна таво-вылө нажөвiтисны, асланыслы ңимкод лоi да мөда-мөдыслы ошјысны оз вермыны.

— Со-өд таво, Мikuлај, мыј мында ми нажөвiтiм, а төнјинад карсаыд волiс да јешцө сорңитiс—кымын-пө унжык кер леңанныд, сыйын ми буржыка пондам овны, да јешцө-на-өд Коми муад стрөитасны көрттуј пабрик-заводјас. Со-өд көни ңимкофыс.

— Кушөм бара көрттујыс ем-а, ме вегiг гiнмөн-на ег адзыв.

— Адзылам, вокө, ен төждыг. Олөмыд-өд ми-воклы пыр-өта-рө воггө.

Ужалыг Јөзлөн ас муыс — Мір!

Мі вөк-коф гижыгјас щак-моз қик содоны,
Комілы щантырөн бурторјас лөдоны:—
„Виқа ов, Комі му!“—музлытөг сіоны,
Сы-вылө том-кадсө жалиттөг вјјоны...
Қик комі сөлөмөн тыдалө чужсөма,
Пармалыг бажгөдөм *) ічөтсаң кывсөма
Лыс-корлыг вашкөдөм сөлөмлөн өктөма,
Војтөвлөн шувгөмыс пөлтөмөн быдтөма...
Важөнсө коміјас сөкыда овлімө,
Быдоныг немчөжөн көчјас-моз повлімө...
Роцјасө мырдыгөн... мырдыгөн пөртлісны,
Кыз-мыјөн вермісны щцелө-моз јөртлісны...
Гашкө-нө сы-понда сөлөмјас јіжласө?
Өні-на щупөдас кокјасным мыщаглө...
Гашкө-нө сы-понда—„Виқа ов“—гыламө,—
Өнөз-на пармаыг шуштөм шы кыламө?..

Коміос нартітыг важөн-нын жагаліс!
Гыжјасыс важыслөн чеглагіс-жугавліс...
Щынјылө кајөмаг сардыра олөмјас,
Сыкөд щөщ ужалыг јөзыслөн полөмјас!
Комі-ным повтөг-нын мөд дас во мытчөдлам,
даскыкөд во нін-со вывлаңө кыпөдчам...

Кад-нын-өд, јортјасөј, мір-тырөн лолыштны,
Қик комі мөвпјассө етенлаңө волыштны!..
Сөлөмсаң горөдны:

- Виқа ов, СССР!!
- Виқа ов, вйт-јыла гөрд козув!..
- Му-пагта јөгъы, гөрд бөн сот!!!
- Ужалыг јөзлыг сөлөмјас өзт,
- Косагны озыркөд вын содты возвыв.

*) Качајтөм, лажкөдөм

* * *

Adşam-нын—му-пагта Октабр-бі разалө,
 Озырлыг везжассө луныг-лун разалө...
 Adşam-нын—быдлаын ужалыг кыпöдчө.
 Adşam-нын—мед бөржа тышжаслыг пыбöдчөм.
 Ужалыг jözlөн ас муыс—MIP!

Уна-нын киггис мир-понда вiр
 Уна-нын немкадтөг водисны биö,
 Мир-вöсна пессыгжас, ужалыг пижан...
 Шапкатө пöртчылөј казгыштиг најöс!
 Воэланö тувтчамөј повтөг ми, вазö!
 Абу-öd сөнжасным мижанлөн кын,
 Ужалыг jözlөн тырмас-на вын!
 Вылөжык знамја—Ленинизм тужöd—
 Мир богтны!
 dygdac мед киггыны вiр!
 Ужалыг jözlөн ас муыс—MIP!

Гөрд зорізок

(роч-серті).

Сөлөмтө дон бинас сывдө,
Морөс-выв чвет вөтлө шог...
Мусмыліс меным том нывлөн,
Том нывлөн гөрд зорізок.

Пріпев. } Комсомолка, комсомолка,
 } Комсомолочка те менам (2-ыг)

Чвета пыр собраһне-вылын,
Кор вөлі сетчө он лок...
Шуткаөн сетлім һым сылы,
Һым сылы „гөрд зорізок“.

Пріпев.

Міжанөс сојөмөн сојіс
Озырыд быдсама-ног...
Адгоршлы мустөм сек лоіс,
Сек лоіс „гөрд зорізок“.

Пріпев.

Турөбдыр, пурга кор ғыліс,
Міжанөс талаліс шог:
Ғурмаө сурі том нылыд,
Том нылыд, гөрд зорізок.

Пріпев.

Кушінын, һеылын карғыс,
Буқыш дом сулалө—лок.
Сетөні коғміс, сен һарғыс,
Сен һарғыс том зорізок.

Пріпев.

Морөсө гөрд зоріз регыд
Ставным мі өшлим том јөз,
Казтыштім тазі мі секі,
Мі секі „гөрд зорізөс“.

Пріпев.

Масленіца.

I.

Богтеісны воторнікань. Мікол ескё вёскресеьнаа-нын вёлі довјалё. Вёскресеьнаа-нын вёлі плешјассё гёрдодма да дунјалё ветлё, сёмын јёзыс сіз, прёста ветлёмён чајтисны. Прёстеј вёскресеьнаса пражнік пражнічајтёмён чајтисны. Воторнікё сесга Јогора паніс. Мёкастыд. Мікол-жё ескё ылёдіс-да. Нёмса ез-на і думыштлы, а сен Мікола локтіс да ётторјё тукёшітчё. Туні вёлі дёмё да помавнысё весіг ез вермы.

— Јогора, вот адгоршыд, век-тај-нё дёмган. Шыбыт, зон... Уждасны-ёд, колёкё. Ставыс-нын богтемааё. Опон-Петырјас ыжыд обозён ветлёны. Ставыс сафтёмёс.

Пражнічајтныд јона кесјёдёмыд оз-і зев ков. Сёмын ышёд. Туні дёман пачёр-сергё брыч шыбытіс да Јогора сіннас толькё козныштліс.

— Баба, вајлы тужістё да даржыштгамё. Јекуна-вача, век-кёв тајё дёмсы. Пражнік-кё і пражнік!

Баба ескён дурскёдчё-жё:

— Валёгі дёмантё-кёв помав да вёліг.

Кушём-нын кывзём. Кывтё-кё Јогоралыг гёлёдыштан, еща-нын сесга лаптё-дан. Вај, дај сымда-і ем. Быт лоі бабалы сетны.

Јогора чајнеј чашка богтеіс—да, ётпырјё кыкёс і шепыштіс. Сесга јурсё пырк-пырк керіс да Міколлы сетё.

— На, зон, номсёдчышт. Јона-нын ескё те, ме чајта, номсёдчін-да. А уна-жё те, Мікол, віна јуны вермылан! Став јајыд-нын, ме чајта, ёжбгајтчёма, віна рёмасёмма. Ме-тё уна-нын јуа, а те нёшта-на меме уна јуан.

— Вінатё... Вінатё, зон, ме радејта! Ведрa вінаёз мукёд луннас јуа-да, ёблёмёз оз-і волю.

— Да, чужём-выладтё те мігём... Јона зев мігёммін... На, нёшта мёдёс ју, да һаннас кёв закуеіт.

— О-о, сојныд, зон, бара меным—і оз ков... Јуігад ме нётчыд ог сојлы... Вінаыд сізі кылалё, оз һекытчё крукаёлы.

— Віна калајас ті,—шуё Јогоралён бабаыс.—Віна-помыс тіјанлы і кувны лоб.

Јогора гажміс. Пастагёс да ывлаё петісны. Горнітёны гораа, гёлёсјас ыжыдёс, кылёны ылёз. Степан паныд сурі, турун вёлі вајё. Тукёшітісны-ёд-і сіјёс. Сарајас дофсё муртса катёдіс, весіг-і ректынысё ез понды. дофсё сарај жојшбрас путкылтис да сізі і еновтіс. Бабаыс ескён јортчё-да, кушём кывзём! Ёдјонжык вёвсё гіднаё сујіс да пражнічајтны...

Јёз регыдён і гажмісны. Кылёны-нын ылёмјас. Сікт-помын кодкё јона чорыда горёдлас, сёмын нінёмтор оз артмы, пыр-і бёр лаптас.

II.

Нывбабајас дыр-на јешшё віччысісны, дыр-на ез панны. Четверкё сесга-і најё шёщ богтеісны. Заводітіссё Марпа. Лун-мёд-нын ветлё да мігајтчё.

Ічмоньд тіралан кырымөн бекарсө бөгтіс: телебөн шомбссыс гудрыштіс да бекарө лептіс. Лептіс да ылдөдыс пызыштіс, сесга комольсө кыкө кујимыс качөдліс, көсјіс бергөдны да мөдар-боксө щөщ качөдлыны, а комольд бөгт да пычкудјө пурскыс. Ічмоньлөн чужомыс сөмын өзжыштіс, став гөрдыс қажіс. Бекарсө нөжјөнїк пунктіс да бөкө вешјыштіс.

Ајка дыр візөдіс. Сөлөмыс бытөө скөрмө-і оз скөрмы. Серамыс бытөө петны көсјө-і оз пет.

— Вајлы-жө меным, гашкө, менам кіподөн артмас—шуө ајка.

Ічмонь зев рама шпынјалө. Аслас, ескө, бөрдөмыс-нын петө, а век бытөө сералө.

Ајка пыч кудјыс комольсө лептіс да бекарө пунктіс. Өтчыд качөдіс да зев бура бөрланө пунктіс, бекар-шөрас-і вескалі.

— Есчөм морө, со кушчөм маөтер вөвсөма..

допыд-ывысид да кокныд мывкыднад, мөдыгтө неуна ылозжык качөдчыс да комольд жојас сөмын шөпкыс.

— Тпу, те...

Ајкаыд скөрміс. Ыжыда лешыштіс да кос бекартө чорыда швачкөптіс. Бекар пурскыс пычө-да, буссө-сөмын савкнөтіс.

Ајкалы ескө-і јаным-да, јандыснысө өз көсјі. Мыј вермө өтторјө јортчө. Ічмонь-ылоө візөдлынысө оз лыгт. Сізі мөдар-бокө бергөдчөмөн јортчө. Бытөө кывт көшасыс мыјкө корсө, өтарө-мөдарө ветлөдлө, а кіјас нинөм оз шед. Сөмын көлујсө өтарө да мөдарө вешталө. Бостас өтїктор, кі-јылас лептылас да бөрсіјө-жө местаас пунктас. Ачыс сөмын дурскөдчө, вомыс оз-і пөдлышөыв, өтторјө рөпчөтө.

Дыр-на ескө, колөкө, рөпчөтіс, дыр-на, колөкө, бушјысид-да, кыс помөј дозјө вескалі, ставнас лөкөсөс.

— Тфу, ты...—ыжыда јортчыштіс да ывлаө петіс. Көсјіс-нын пышјыны, ыло мунны да бара уөтөз-выјөн кокыштны, сөмын пасібө Марја паныд сурі. Пөжаөма, ідраөма, гортын ештөдчөма да пукавны лөктө.

Ічмонь сералө-і, јандысө. Марја сы-вылын оз сөрав, оз јанөд, а меліјалө:

— Нинөм... Нем олірад велөдчан-на...

— Да-өд, мед көт-пө өтчыд мамө велөдліс. Нөтчыд тупөс валајтансө өз петкөдлыв, нөтчыд пөжаөан-дорө өз сібөдлыв. Лөб вөставны, мед көт чөјөс велөдасны.

— Велалан... Первојыгтө сөкыд кажөтчө, а сесга велалан—меліјтө Марја.

Марја төтка сөрні-ылоө бур, да-і уж-ылоө зев сус. Тупөс валајтны бөсөс да бытөө ворсөдчө. Мач-моз-жө і тупөсыс брыкајтө-четчалө. Выл ічмонь шенаны оз вермы, візөдө да шпынјалө. Регыдөн-і пөжаөсны. Регыдөн-і ставсө ештөдісны, јім дуркөз помалісны.

Ічмонь морт став ужсө ештөдіс, ідраөс, чышкыс да өшн-дорө пунктіс. Пункөс да думыштчөс.

— Јона-жө уна колө велөдчыны!.. Быдтор вөчны колө велөдчыны...

А ывла-вылын муртса-на јүгдө, муртса-на вөр-јывті лөзөдө. Туј-ыввті ветлөдлөны јөс. Кылөны гөлөсјас. Мукөдјас гораа равөстласны, чукөстчасны. Мукөдјас ыжыда јортчыштасны.

Ічмонь дыр пукаліс, јона дыр думајтіс. Мужікыс асывнас вој-на мунис-да, ез-на-і воы. Мужікыс ескө і бур; морт варов, дај міча. Ошјөны оз вермы; гама моргыс. Јона зев топыда кутышлас. Сөмын вџнатө радејгыштө, ывлавлө неуна. Сіјө-тө нинөм. Рөд јутөм морттө кореныд сөкыд.

Тај пукалө да думајтө, друг ыжыд өылөм шы кылө. Тајө со бабајас өылөны. Гөлөсјасыс!.. Со, колөкө-і, гөлөсјас!.. Ставныс мыј өбөссыс горөдөны, јонжыка өдөдөны, „ој дај, валөј-кө, валөј!..“

IV.

Өтiк даржалы сөмын абу гажа. Быдөнлы гажа, быдөн пражнычajtоны, быдөн гажодчоны, а даржалы некушом гаж оз шед. Мужик жуо, зон вежон-чож ез пававлы, а гортын ниньотор сожны. Челафјас паччөр-серөгө јожгылтчөмаде да сја-нын-і олоны. дарја мыј ескө пражнычajtнытө оз куж, од сывны-і, јөктыны-жө кужө, і, жуыштныд щөщ саммө, сөмын кыс-на јешщө со жуан. Мед-бөрја һаһгыс гудраслис да мужик пражныкөзгыс-на-і помалис-а. Сегеа-өд абутомтө оз ескы. Кујим-кымын мужик обоз вайлис-нын. Век өтторјө мыј горшыс горзө „вај“. Абутө тен-гыд оз-і ескы. Быдлаті шардлас-ветлас корсысас. Некеы һемтор оз сур-да, сегеа баба-вылө сувтас.

— Кытчө зөбин. ј....,—ыжыда горөдас да мыјон сурө і бабалы швачнитас. Мыј кі-улас сурө, сјјөн і вартас.

Мужикјаслөн ескө ыжыд һадеја абу-нын—да, век-на быттө һадејтчөны. Тащөм јона корө-корсысө-да-өд, со век чajtчысөө, век мужикјаслөн визчысөө. Му-держыкјас ескө пыр-і бөр мунасны. Виждласны керка-пыщкас да пыр-і бөр петасны, а мукөдјас һекыз оз вермыны гөгөрвоны, век визчысөны.

Мужик ескө-і төдө-нын абусө да һекыз оз көсјі гөгөрвоны. да-і кыз-нө верман ескыны. Мужикјасөс—дружасөс гортө вајан гөсетны, а гөсетөднытө-і ниньомөн. Јанчим-жө-өд шунытө, „јортјас, мунө ті бөр, вердны-јуктавын ниньомөн“,—сјјөн сегеа-і баба-вылас вувтөма.

V.

Митреј-даф гөһајтө вөлөн. Вөвлы өтторјө кулөптө. Бөгтөма плет да оз-і өвөөдлы, өтторјө акајтө. Скөрмөма Митреј, јона зев скөрмөма. Ас-вылас скөрмөма, дај вөв-вылас щөщ скөрмөма. Микул-Өһө-өд сјјөс орфөдөдіс. Пистылкоф вөв-наси орфөдөдіс. Кыз-нө ескө сегеа он скөрмы. Митрејөс, коллөн вөлыс біја-һөв-моз ветлө,—Микул-Өһө орфөдіс. Веег-і чіпан щөщ серөктас... Микул-Өһө орфөдіс, кос бөжа чібнасл..

Митреј ескө ачыс-жө-і мыжа. Ачыс вөвсө пагмөдіс. Микул-Өһө сја серам-моз-і шуис: „вај-жө, Митреј-даф, орфөдасам“, а Митреј өмдіс да-і сувтнысө оз вермы, кусһагөмөн вакө сералө.

— Етащөм вөлөн көсјан мекөд орфөдасны! да-өд тајөс ме бөрөн пукөмөн орфөдә!

дыр Митреј-даф сералис, сегеа Микул-Өһө чібөлы бокас һеуна-і тувкыштис. Чібөлөн бокас гилалө, пельсө шыһгөдіс-да, чилөстөмөн јона вылөз чужышыс.

— Со, со јеремакаһ, јешщө-і чужагө—скөрмис-коф Митреј-даф.—Вај пукөы да орфөды.

Митреј-даф бөрһад пукөис да пыр-і акөстіс. Вөв ескө і уекөдчис, сөмын Митрејлөн вөжжыс кыс мыни-да, вөлыд зикөз зүгөис, туј-бокас четчыштис, а секкөсті Микул-Өһөдлөн вөлыс сөмын шыһкнитис-орфөдіс, јона ылөз колис, Митреј-даф-лөгөдчиг-кериг-көсті, Өһө өікт-помөзгыс-нын ветлис, дај бөр мөдөдчис. Мужикјас су-лалөны да сералөны.

— Ој-јо-јој, со, колөкө-і, Митреј-даф, бесшесөитисны тај тенө... Кос бөжа вөвлы сетчин... Та-бөрын паччөр серөгө водны да лушщө-нын һе петавны.

Митреј-даф өвгыны оз көсјі. Вөлыс киргөмөн-нын пошкө, а век-на гөһајтөд-лө. Сөмын лебыштас. Чөј логыд воас да, он-і төдлы кода-көсті мөдар-јылас воас. Турөб-моз і пызгыштас. Микул-Өһөтө ескө соыс-кымын орфөдылис-нын, сөмын век оз софөав, став вөвјассө-нын орфөдалис-а, һөшта-на гөһајтөдлө.

Бөрја-помыс сегеа став вөлыс-і мортыс өтiк чөјө чукөртчисны, өтiк пос-вомөн өтарө да мөдарө гөһајтөны. Кушөм-нын сен гөһајтөм, сөмын-нын сук вөв да мөрт өтар-мөдарө жөзөны, вылыс-вылө-нын-і мунөны. Өдзөм вөвјас сөмын ныр-нас шкоркнитласны да кык кокјыв сувтасны, һекыт прөјдитнысө-да.

Ембс-жө ескө бур жөзяс, өлбөдны војтырөс, ысталбны таяө чојыс, разөдчыны щөктбны, сөмын код-нө кывзас. Важ дөдјассан-нын мода бөстөмабө-да, кыс өтпырјө-тө бырөдан. Некод оз көсјі мунны, ставныс өтк-пос-куча-і гулај-тбны.

Митрејөс ескө кымыныс-нын бабаыс өлөдс, дај мужкјас-нын щөщ өлөдсны, сөмын Митрејлы веккоф, век лантны оз вермы, век өтторјө гөнајтө. Вөлыс ыш-мөма-да, сувтөдныд он вермы, ыкық оз сувт, бытө кывтөм ебөс лебалө.

Кыз-нө жөз-дорыс колтчан. Став жөзыс чојө мунисны, өтк пос-вылө чукөрт-чисны; давај-і Митреј щөщ сетчө. Некод өкт-вылө ез кол да некодөс-і орфав-ныд лоі. А орфавтөгыд-нө Митрејлы кушөм сјө гаж. давај вөлөс веккөдс да мыкыштс чојө.

Вөв оз мун, а лебө. Чојө воис да пропкаасс, көсјс лебыштны, а ыкытс, зк туж-тырыс вөв да доф. Кушөмкө көшөва-вылө четчыштс да бөрсө ставнас жүгөдс. доффын пукалыс жөзяс бергөдчисны да мыј ебөсыс вөвлы ырвөмас вачкалбны. Митрејлбн вөв четчыштс бөкб, доффыс шаркытс да бөрсө вөвлы кокас. Бөрсө вөв сунгыс муб. Митрејлөн вөв јешчө-на повзыштас да өдөптс војө. доффыс мөд көшөваө вартс да мөдарөз путкылтс. доф-пыщса жөзяс бы-гылтчисны ортсө, а вөв өдөптс да лебөдө бөкө. Шор кыр вөлөма жумја, а вөв мөдөдчс веккыда, постөг, постөг. Митреј-фад-і гөгөрвөныс оз вермы, савтөгыс повзс, вөжжисө ескө мыј ебөсыс-нын зелөдөма, көсјө сувтөдны, сөмын вөлыс оз сувт, өдзөма-да, сјі-і мыкө. Четчыштс да увлаң јурөн гуранө сөмын сунгыс, доффыс вөв-бөрсө вылас, а Митреј-фад турбылтчс лымјө.

Жөзыс шөмөсмисны. Горулө мөздыны летчисны. Вөлөс лөзисны, а сјө чет-чыныс оз вермы, сөмын пошкө да шкоркөдлө. Жөз өтсөгөн кызкө сувтс, а во-ковтны оз вермы. Војыв кокыс дојмөма да і сувтныс оз вермы. Куим кок-јыл-ын четчаліг-тырјі-і гортас вајисны.

А празнікы некушөм пом абу. Рытјадор нөшта-на уна жөз codі, нөшта-на уна вөла да пода чукөртчисны, нөшта-на гораа ылөктыласны, „ој-дај, валој-кө, валој...“ Зк ставсө бытө көсјөны помавны. Мужкјас мыј вермөны јубны, мед-бөрјасө куралбны. Бабајас јонжыка сојөны, ічөткөаөн сур да вана пычөдлөны. Частөжык кружкајас кымынавлбны.

VI.

Празнік ештс. Празнікы воис пом. Туж-кузта оз-нын гычыны жөзяс. Тр-наөн оз-нын злзөдны вөвјас. Ывлаын оз-нын кывны шумјас.

Быд керкаын чөлөг. Сөмын кылөны ојзөмјас. Кылөны нөжјөныка бөрдөмјас, сыркјалөмјас. Зугылөг мамјас. Зугылөсаыс-нын зугылөг бавјас. На-вөсна зугыл-өс-і чөлафјас.

Өнөлөн баба паччөрө кајөма: ыжыд ешкнөн вөвтысөма, кык шебрасөн шебрысөма да ојгө. Ојгө гораа, лөвтө нораа. Öтторјө јонжыка вөвтысө, ешкы-нөн шебрасө. Мужкыс сунасө жојын. Јурсө кыпөдны көсјө, а јур бытө со пу-дја. Сөнеч бытө јур-пыщкас ктөтөмабө, өбкн өвнөч бытө сүјөмабө, став јур-вөмыс кытчөкө вошөма, немтор оз көсјы думажтны, сөмын өтторјө лылө, көс-јө со-пөлө потны, а ыкық оз пот. Вуктөдлө, көсјө вөсөдны; вөсөдө-нын, а нем-тор оз пет. Ставсө-нын вөсөма. Ыкытөдас да став ты-і мус өдөптылас петны, сөмын ннөм-тор оз пет, сөмын, кушөмкө вж дул-коф кызөрттор петыштас. Ебөс зк ставнас вошөма. Кі-кокјас сувтөдны, тиралбны.

Чөлафјас паччөрө да пөлатө јөжгылтчөмабө, јокмылөн тикылтчөмабө да сјі-і олбны. Сөмын өткымыныс, нөжјөныкбн, муртса вөм-гор-улас шөпчтөмөн, Пөта-ныма ічөт пыс казгышталө:

— Кынөмөј сумалө...

Некод бытө оз-і кыв. Мамыс ачыс лөвтөмөн лөвтө. Батыс мурзө да тупласө.

Төрыт батыс савтөм-код локтс, јона зөв мамөс нөјтс. Чөлафөс чіршөдлс. Коңөрјас, чөлаф, сјөн-і өні јөжгылтчөмабө да вөвг гораа гөлөс-шы петкөдны оз

лыштны. Весіг пыдыгаң долыштны полдны. Ыжыд чојыс сојантор корны лет-чыліс, став кывт-і сунлабич гурјіс да нінөм-тор ез сур. Рок пыдөс-тај гырнчө колыштлөма да сіјөс гурјіс. Чірпырігсө бөж-дорас кіетіс да сесеа пөлатө катө-діс. Пөлатын чірпырігјас бөстіс да быдөнлы өтмындаөн јукіс.

Кыс-нө тамдышта рокөн кынөм пөткөдан, паңжын, гашкө, ез вөв-да. Там-да рокөн-нө кыз тыртөм кынөмтө верман тыртны, сөмын делмөдіс—нөшта јон-жыка пондіс нукуртны. Челафлөн сінвајасыс-нын дорсаөны. Горшас сещөм ыж-ыд курыд јонгыл сашөма; ылыштны-ні, сөвзыны оз поғ. Пета кутчөны оз вермы, сінваыс сіңі-і зөлгөмөн петө. Кінас ескө өтторјө-жө чышкыштө, өтторјө тільыштө-да, вочасөн-і петө, пыр-і бөрлаң түрөптас. А гөлөсыс век содыштө да содыштө:

— Мамө! кынөмөј сумалө...

Ивајта-пі.

Јона шенъас пөрыс коз...

Ставныд төдад олөм вежсө,
Комі муыд воғлаң вешјө:
Вежіс асғыс олангам—
Јона муніс југыдлаң.

Ужыс Комі муын пуө,
Ставсө воғө јөткө, нуө;
Гөгөрбокгаң луныс-лун
Кылө дортчөм—ыжыд шум.

Парма-шөрыс, Комі муыс
Ембур петас пемыд гуыс:
Нөрп да руда, чорыд шом—
Озырлунлы оз во пом.

Гөр да піңа сісмас, бырас.
Трактор плугјөн мусө гөрас;
Посні-пелө бытө гаг—
Мусө піңовтас „зіг-заг“.

Машинаөн вартам, вундам,
Машинаөн ыцкам, куртам,
Машинаөн, когтам нур—
Огө өшөдөј мі јур.

Фабрік-заводјасөн тырам,
Муас озырлунла пырам;
Јона шенъас пөрыс коз:
дінтіс жбыргас паровоз.

долыт кад.

Шонди вылына
 Ветлө јенөжөт,
 Шоныт југөрнас
 Орсө-зардалө.
 Мувлын васиннес
 Жаглыв ¹⁾ јамөны,
 Веж турун-шөрын
 Четтез кајөны.
 Лунвывладорган
 Небыт төвруок
 Чөскыт улдукөн
 Пөлтө-вајөтө,
 Тенчит чужөмтө,
 Бытте урбөжөн
 Сіја долыта
 Паныт малалө.
 Паскыт вің-шөрын
 Сакөј ²⁾ зоріңыс,
 Сакөј рөмаыс
 Отњож петөма,
 Јуррез шонділан
 Быдөс лебтөма,
 Міча гажаа
 Четө оггөма.
 Мунан-мунан да
 Кокнат кыышсан,
 Веж турун-увтө
 Журнат нырјышсан.
 Кујлан—он вөрчөт
 Ассіт кі-ні, кок.

Гөгөр чөскыт дук,
 Увтат небыт шөвк.
 Кујлан лөңалан,
 Пыди лолалан,
 Вылө лөз рөмас
 Сіннат мөртөтчан ³⁾
 Төвлөн шургөмыс
 Тенө фувтөтлө, ⁴⁾
 Пулөн вашкөмыс
 Тенө лабкөтө,
 Кајлөн ⁵⁾ зулчөмыс
 Тенө лаңтөтө.
 Кујлан му-вылын—
 Он-і төд агтө,
 Бытте абу те
 Ачыт морт-радіс,
 Бытте етіја
 Пыдын лөз-бердіс;
 Бытте лөз рөмас
 Көнкө ошалан,—
 Борда пөткакөт
 Вылын щөццеган.

* * *

Вот, кысаңкөсаң ⁶⁾
 Міча ныввезлөн
 Гажа сыланкыв
 Төвјыв локтыштіс,
 Візыв ва-куча
 Валөн којыштіс,
 Гора вөр-вывті

1) Нөжјөңк. 2) Быдөма. 3) Сува віңдан. 4) Гычөдө. 5) Лебачлөн. 6) Кы-
 саң-кө

Говкөн ⁷⁾ паскаліс.
 Вон-і агныс-нын
 Щок кызжайніс
 Жаглыв петоны,
 Кыз ва-пөткаез
 Гожа асывсө
 Вавлөт кывтоны.
 Гөрд жөрнөссезныс, ⁸⁾
 Сарапаннезныс,
 Кызі мак чветтез
 Нывлын өзjöны.—
 Сінмын четчöны.
 Кыз чікіссезныс ⁹⁾
 Кос-увдөрөз пыр
 Ленточкаезөн
 Төв-жив павкjöны.
 Асныс гажаөс,
 Омиз вираөс.
 Көзаоккез-моз
 Тојласиг-тырји
 Нија віз-шөрө
 Пыр котөртисө,
 Сетчин көс-інө
 Лапыт кыз-увтө
 Кыщө пукісісө,
 Гора-гажаа
 Сывны пондісө.
 Ылө ва-сајө
 Пігна паскалө,
 Пемыт вөр-вывті
 Говкөн довјалө.
 Говкөн довјалө—
 Гөлөм гажөтө.
 Вот-і зоннезлөн
 Гора гудөк шы
 Пельөз локтыштіс,

Быд том моросын
 Гөлөм јоткыштіс.
 Öкгө ¹⁰⁾ том-пөлөс
 Паскыт віз-шөрө,
 Гилэө бергөтө—
 Гажсө петкөтө—
 Ај, те мајбырөј,
 Комі муинөј,
 Вөра-пармаа
 Чужанінінөј,
 Гажмы, гажмы-жө
 Рөма кад-озын,
 Југнөт парматө
 Шондібан-вылын.
 Кызја лок кадыт
 Тенат чулаліс, ¹¹⁾
 Сук сөд ој-шөрыт
 Јаміс пушсагіс.
 Ој-ја, Комі морт,
 Менам коңөр јорт.
 Те-ја јөз-шөрас
 Öні сорлаган,
 Олөм-вылөмнат
 Ныкөт щөщасан.
 Бог-жө зонытсаң
 Міча бур кывсө.
 Приміт гөлөмсаң
 Сыліс јуөрсө.
 Мед-нө оланыт
 Озлаң лөсалас,
 Гажа бур луныт
 Петас тыдөвтчас.
 Мед-нө талунна
 Рома зора кад
 Вевтчас сајөвтас
 Тенчіт оза кад.

7) Шын. 8) дөрөмјасыс. 9) Көсајасыс. 10) Чукөртчөј. 11) Коліс.

Тулыс.

Төкөтө жежыд лым му-вылыс сылі,
Кылалө Ежваод назөник жі..
Шонди-нын мөдөдчис ветлыны вылі:
Сотө да жүгдөдө, бытөкө бі...

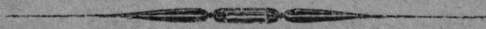
Шоржасті жаганыс лым-ваыс ызгө,
Бытөкө тулыслы сіјө щөщ рад...
Ныв-зонлөн мылк-жылын ворсөм-шы кылө—
Воис-тај налы щөщ гажөдчан кад...

Регыд-і лунвывган шоныд төв ыркнитіс
Савкнитіс му-пагта јенежган зер.
Трөпім, со телега сарајыс гуркнитіс
Тіма-дад звөз-дорын лөгөдө гөр...

Кыркөщјас-вомөныс тувсов ва паскөдчис,
Гыјасөн ворсөдө васө лунтөв.
дадө, со, вадорті черіла мөдөдчис—
Муниг-моз пыж-дорын лөгөдө тыв...

Сікт-гөгөр дадөјас ід-көза гөрөны.
Асывган рытөзыс—міча кузлун...
„Т-п-р-р-р-у! Термаг... бөрөзда!—вөв-вылө горзөны.
—Мыјнө те, чоқышгін—бура он мун?!”

Тақкөн гажаа тулысын олөны
Быдлаын, гөгөр сек гажөдчан шум...
Гажысла челад-і пөрыс јөз радлөны
Налөн щөщ тулысын вежлагө дум...—

Олөм-тулвез *).

Бочасөн-пыр олөмыд бурмыны кутис, воҗаа гырыг доҗжасыи бурдавны. Справитчыштисны еща и Ламича-сиктса, кокниджык лавканыс. Виҗодөны-даҗ, унжык төвар кутисны вөлөстө вайны, потребительскеҗ лавканыс кок-жылө сувтны кутис. Коммунистжас да комсомолечжас кыккө, бытто му-пыщыс, чужисны да сир-турун-моз кутисны быд уж-динө крукагны. Востисны вичкодорө кредитнеҗ товаршество; дасвиг крестанин отувтчисны да виҗму ужалан артель лөсөдисны,—суҗодөмаөг-нын бур плугжас да куҗим машина: көҗдыс весалан, вартан да төлөдчан. Мукөдлөн-дорыс ужыс и олөмыс артельдлөн төдчымөн кутис торжавны, бурмыны. Артельө отувтчөмлан дугдывтөг кутисны кыскыны-гинны коммунистжас. Первоҗсө-егкө на-вылө букушөн виҗодисны унаөн, да кор тыдавны кутис овмөс кыптөмыс, лаҗтисны, даҗ пыдди кутисны пуктыны налыс горҗисө. Наҗө-жө кутчыҗисны зила-и җөз-костса ужө, ез колыны бокө весиг-и нывбабасөс—наҗөс щөц кутисны падмөдны важ олөмгыс да быд строкаын индыны выл ужжас-бердө: советө, коперативө, отсасан комитетө бөрҗыны щөктөны. Нывбабасөс-костын ужсө нуөдны индөмаөг весиг торжа мортөс—вичкодорса крестанин-нылөс, Нила-Паладөс. Паладлөн-егкө ичөтик грамота-жө вөли, да ез повзы сы-вөсна: гөлөмгаҗыс кутчыҗис аслас ужө. Быд празник-лунө Палад вөли тингыртө кущөмкө өиктө. Чукөртас вөли кытчөкө нывбабасөс, мыдайн локтасны—шаҗ, даҗ вогтас горҗи комі пемыд аҗжаслыс олөмсө кокнөдөм-жылыс да агнысө җурдөдөм-жылыс. Јона вөли-и голҗасны секи бабасөс быдгаматорсө. Мукөд-дырҗыс вөли ызжасны-да, став пыдөсөҗыс ассыныс олөмнысө гугөдасны, весиг мед-гугаторсө, гөлөм-пыщкөсса җөбасжасө ортсө петкөдасны, елагиг-моз Паладлы висталасны ставсө. Паладлөн секжасө жалыс петлас-и, гөлөмыс нимкоҗысла өзжылас-и, јанҗим лолө-да кельгов чужөмыс гөрдөдлас-и, бабасөскөд отвылыс чөскыда сөравлас-и. Со-өд кущөмөг прөстөҗ комі нывбабасөсдлөн вогса гөлөмгаҗ горнитөмныс—став шогыд и гаҗыд петө!.. Первоҗсө бабасөс полөны вөли Паладыс, оз лыстны локныныс сы-динө: щыкөдас-пө коммунисткаын, шуөны вөли, даҗ нинөм-пө Нила-Паладыд оз пуҗмы бурсө виставны. Сы-вөс-

*) Бөстөма помавтөм „Төв-паныд“—нима ыҗыд вистө.

на первојјастö ськöд сорнѣтныд вољывлісны зев ещаöн. Ферт, абу кокнѣд пыдö вужјалöм важ оласногтö бертыштныд. Сöмын-öд ку-ча сотöмөн і сöд бѣја-із гөрдрöз доналö, лѣбö војтөн-војтөн і ва вер-мö чорыд із сортны. Сѣз-жö вочасөн-і Палаф верміс аслањыс кыс-кыны пемыд нывбабајасöс, бергöдыштны ічöтѣка налыг мывкыдсö выллаң—кыті бур кывнас вѣстало́мөн, кыті аслањыс сѣнво́са оло́-мыс-выло́ індöмөн. Мед-јонасö зільны лоі Палафлы, ферт, нывбаба-костса олангамсö бурмөдöм-куза, пемыдлуннысö бырөдöм-понда, төдмөдны нывбаба правајас-јылыг. Унаыг сорнѣтлісны і гозја-кост оло́м-јылыг, гөтрагөм-јуксөм-понда-і, „лубова-фелајас“—куза-і. Бөр-вылас нывбабајас велалісны Палаф-дінö агныс-нын волыны: кылас-ны вöлі—„Нѣла-Палаф-пö локтöма“—да кортöг чукөртчасны. Щöш кутісны вољывлыны і нывјас. Мужікјаслы, ферт, оз вöлі глаңтчы бабајаслөн „шöјтöмныс“, Палаф бытö вомлöса пощ-моз најö оло́м-костö сүјсіс. Рамжык да полыгжык нывбабајас, мужікјасныс чѣ-рыштöм-бöрын, шочжыка кутісны вољывлыны, а мукöдыс ез. дүг-дыны—еща-нын туны вөрзөм ытватö пыкан!

Ез коль Палаф-тöг і Ламіча-сікт: гоз-мөдыг-нын сетчö воліс. Мед-во́за волігас чукөртчыліс сöмын ноль нывбаба, дај најö ре-гыд мунісны бөр. „Мі-пö чајтлім, гашкö, міга, кущöмкö добра, төвар-лі мы-лі, те вајін, а куш болгөмтö-пö нінöм кывзыныд“,— шуісны муніганыс. Кор оло́мыс бурмыштны кутіс да Палафлөн вѣстало́мјасыс збыльмыны пондісны, вöлігтѣ нывбабајас небыштис-ны. Мед-бөрја волöмас, пөкрөв-лунö. Арсең-Педöралөн зѣкөз кер-каыс тырліс нывбаба-уловөн. Секі щöщ воліс і Мелек-Öпім. Кыв-зіс Палафлыг вѣстало́мсö, бабајаскөд вензөмјассö да горнѣјассö, да бытö Öпімлөн сѣнво́згыс вешјіс кущöмкö вевтөд, вевіг вежөрыс бытö вежгыштіс, быдөн шензөм агсö богтіс:

— Аттö, сѣво!—мөвпалö Öпім гортас мунігөн—Нѣла-Палаф кужö етащöма сорнѣтны!.. Збыльг-öмöј став вѣстало́мыс сьлөн іна? Ок-ок, кущöм лока вöлөм мі олам, öнöз-на нінöмтор егö төдлö, мыј вöчсö му-вылас... Со-öд мыј вöлöма!..

Асгыс дүмјассö Öпім некодлы ез вѣставлы, вевіг мамыслы кыв нѣ жын ез шу. Сы-бöрын зев-на унаыг казтывліс Öпім ас-костас Палафлыг кывјассö, сöлөм öзтана чуксагөмјассö. Тащöм мөвп-јасгыс Öпімлы аслыс окота лоі велөдчыны, кыскыны кутіс сöлөм-ыс сѣјс велөдчöмлаң, јүгдөдчöмлаң:

— Ок-ескö, көт ічöтѣка, көт воробей вокков-мында, велөдчышт-ны меным! Кыс-нын-ескö Палаф-выјöз-да, көт сы-жын-мында!.. Ок-ескö-да, он-нын мѣјан велөдчы, некор... дај батö оз лез...

Сѣз ез і шыаглы сөгга Öпім велөдчöм-јывгыс некодлы, сѣз көсјöмыс і лаңтіс сöлөмас.

Палафлөн Ламіча-сіктö вољывлөмыс мед-јонасö чушіс Кузма-Спіралы. Сорнѣтігјасөн, ферт, Палаф төдмөдаліс нывбабајасöс ко-ператсѣја-уж-јылыг щöщ, чуксаліс вермасны частнеј төргөвечјаскөд, Спіра-кофдемјаскөд. Нывбабајас сетчö воча шыаглісны:

— Кызі-нө Кузма Спиратөгыс ми олам? Сijö-öd мијан сиктын олө-да, вывти-нин матын мијанлы, быд изтөг-көрөбкала-öd он мун сесга сiҗим верст-сајө лавкаад, дај Спiраыд ужөн унатор сетлывлө... Велалөмадө-нын ми-да, быттө Спiраыд ас-морт...

— Ужөн-кө сеталө, сөкыд-жө-і мынтыныс лоө: сijö-öd кык-донөн кулө тiјанлыс. Сесга Спiраыд Һекущөм пөльза оз вай тiјанлы-ни, государствоы-ни, сijö-öd төждысө аслас Һептыс-понда. Колө быд керка-көҗаинлы тiјан коперативө шленөн пырны, секи регыджыкөн коперативыд јонмас, төварыд унжык воас. Тiјангаң, збылыс, өни лавкаөзыд ылын. Вот-ескө, унжыкөн-кө коперативад гиҗинныд, секи поэис вогтны Лҗамича-сиктаныд лавкатө, Тупича-сиктсакөд өт-вылыс. Естчө, Һурја-јоль нөрысас-кө стрөитанныд выль лавкатө, зев кивыв лоө кыкнан сиктыслы.

Нывбабајаслы тајө Һешкоҗ первојсө кажитчiс, сесга бөрвылас пыддi-жө пунктисны Паладҗлыс кывјассө. Көҗ помөн Һекодарө-жө ез ордны-а, шуалисны јона-коҗ:

— Һерт-ескө-да...

— Һерт-ескө, луба, сiҗi... Һерт, колө лавкаыс...

Кывсiс мыјөн та-јылыс Кузма-Спiралы, јона сөлөмыс сылөн гудрасiс, весiҗ унмыс i вытыс вошли бура дыр-кежлө—војјас ез кут уҗыны-ни, ез понды сојыны-јусыны-ни, Һик пөгiбө волiс колыс мортыд. Сетчө јешщө өтлаасiс i скөрлуныс аслас—пiҗсө јир-ыштлас вөли Паладҗ-вылө:

— Варкөда трасiчаөс!.. Кыскагө, муҗитө јөзсө, курва!.. Мекөд он-на зев воҗсас, беспөльзено!.. Навда, быд зырымбеҗыслы-өд колө јаҗетiрујтны *) јешщө!..

Көҗ-ескө јона таҗi јапiтчөмөн Спiраыд ассө петкөдлiс јөз-воҗын збодөрөн, нiнөмыс повтөмөн, да сөлөм-вылас-тај сылы көла-сiс-на шог да забота.

— А код төдас, гашкө, аҗтiкрiст чукөрыд i збылыс вермасны менө лiчкыны-да? Сiҗ-нин быдногыс кутiсны жмитны, со: вогтө мед-уна сујөны, налогјасөн пөдтөны, быдторјыс јөртөны, пощөны... Прамеја, тыдалө, Һескөдны менө кутчысiсны, төргөвляөс бырөдны бостөсiсны понјасыд. Һурја-нөрысө-пө лавка стрөитны ыштөдө Паладҗыд-i. Быҗјөс вом, ызгас быд чiкреҗсө беспөльзенеј тварыд!

* * *

Вөскреҗеҗна. Арса виҗө-пырөмөҗ колөма вөли кујим вежон да жын.

Кузма-Спiралөн өбөдајтны пунктисны. Быд сојiҗөн-на пызан-сајын Һекод гораҗыка кыв ез лыстлы шуны, а өни Спiраыс ачыс пунктөмөн-щөщ гөтырыслы чорыда шуiс, быттө лечыд лагыра черөн ыҗыд пелөс шупыштiс:

— Мед вөли виҗө-пыртөҗ Лҗегонөс гөтралөма Мельек-Өпiмкөд!

*) агiтiрујтны.

Тажö менам—медбөрја кыв, сегга агныд төданныд, ме-вылө мед елагөм ез вөв бөрті, безпөлезнө! Кылан, Сандра?

— Сы-понда-жө тај-ескө і ачым ме төждыга, Спіра, да Öпi-мыс мыжкө ыржанітө. Мельек-гозјаыс ескө зев радөг-да...

— Мыј-сајын-нө сізкө делөыс? Мамбатыс-кө сетөны, мыј трукст-сө сегга відчыгыс?..

— Кызi-нө-ескө вајан, оз-кө мун, мырдөн алы мыј кыскан?

— Көт кыз, а мед наперво вөлі свадебүйтөма візө-пыртөз... Нүжөдчыны оз поз—гормам!.. Гөгөрвоан?

— Јона-ескө, Спіра, огө-на гормө-да, Лөгонлы-өд кыз арөс-на абу...

— Не арлыдыс-понда; арлыдыд безпөлезнө, көт комынөз-не-ламынөз мед тувкнытас! Мөдтор термөдлө гөтравныс, мөдтор!..

Ставныс сетчө скөјмунісны, гінјаснысө пагкөдісны Спіра-вылө. Лөгонт вегіг паңсө ез уфит вомөзыс вајны—кыс сізi чурвізө-мөн і сувтіс. Батыс-нын сегга аслас паңөн тувкнытіс паңас-да, вөлігті нуөдіс вомөзыс. Медвојдөр Сандра кыв лезіс:

— Мыј-нө, кущөмкө прічча алы мыј-нын бара көсјө міјанөс суны, Спіра?

— Öнi-ескө нінөм-на, да возө вермас лоны.

Сені Спіра і вігталіс аслас төжд-јылыс. Сылыс вөлөм со мыј муссө зыртө:

— дасвіт во-сајын ме керкаөс бергөді рытылө банөн, чајтлі: міга, увгаң кајысјас адзыныжык кутасны лавка-өзөсөс-да, нөбаг-ны ме-ордө пырасны. Сіз-өд і вөвлі војдөрсө. дај став ламічаса јөзыс, щөщ і тупічаса, пыр богтаглісны менчым. Öнi көсјөны менө пощны коммуніст-чукөрыд. Быдногыс-нын-ескө лічкөны, да јеш-щө кавшагөны зікөз пөдтыны, төргөвлаөс бырөдны...

Сандралөн тајө кывјасгыс быдөн чужөмыс вежгіс, сецөма повзіс. Лөгонт места-вылас ез кут өшјыны, вегіг кіјассө пондіс кабравны. Јөгін парјассө нүжөдіс да чужөмсө чуқыртөмөн јурсө вежнөдлыны кутіс. Сојөм-ескө важөн-нын ставныслөн вуніс-да.

— Ок, прегватаја тројерушніча,—сөмын верміс Сандра шуны.

— Часлы, шамыртла ме өнi Öпiмөс, трагичаөс!—ошјыгіг-моз, пін-пырыс қезгөбіс сетчө Лөгонт. Оз-кө бурөн мун, лоэөдыс гтервоөс кыскам!..

— Медвојдөр-ескө колө лок вома Ніла-Паладөс горшөдыс топөдлыны—сіј-өд ставсө муфитө, безпөлезнеј тварыд! Ыштөдө јөзөс пырны коператівө да Зурја-нөрысө лавка востны. Со-өд куз-вігөмыд мыј ужалө татчө кыскагігас!..

Та-бөрын вөлігті еща көкніджыка лолыштісны ставныс.

— Сіз-кө-тај нінөм-на вивті повныс, Спіра. Ме чајті-кө, міга буракө, кущөмкө зев-нын ыжыд загрекі суөма міјанөс...

Сандра, дөрт, ез гөгөрво Спіралыс кывјассө, ез гөгөрво мед-ыжыдторсө: коператсіјалөн Зурја-нөрысса лавкаыс-өд лоас ыжыд із-гөра-код өклупенөн асланыс лавкалы да поңталас ламавтөзыс

налыг вузагөмнысө. Сы-вөсна і Гпіраыс сетчө скөрыс, лок гөлө-сөн ерөбтис:

— Кың-нө нинөм? Те-таж, баба, зик безпөлезней jöj!.. Төдан-он те, мыј сіјө лавка вогтөмыс лоө? да нөшта Зурја-нөрысө, кык сікт-костас?—ачыс векыда быттө көсјө сінјаснас Сандраөс сојны.

Колө-жө вөлі мыјлакө сетчө Лгонтлы шыагны! Төдө-нын-өд ескө бағыслыг гамсө: кор сіјө сецөм скөра горнитө, лутщө-нын ен торк.

— Міжанлы-нө мыј? Мед көт дас лавка вогтасны!—шуіс Лгонт, дај ачыс ез төдлы, кың бағыс сылы аслас ыжыд паңөн ныргөчас брунөбтис:

— Көсөј бөлбан! Тенө сетчө јуалөны?

Лгонтлөн быдсөн бі петалис сінгыс. Кыкнан кінас тупкіс чужөмсө. Недыр-мыгті ныргыс сылөн вір кутіс војтавны, дај Лгонт пондіс шлупыктыны-бөрдны.

— Мун, пет пызан-сајыс!—щөктіс бағыс.—Безпөлезней!.. Мыјла, кытчө оз јуавны, сујсан? Воңө-кежлө ен лыгт сегга тај!..

Бура дыр сы-бөрын некод нинөм ез шу. Лгонт четчіс да мысган-дорө муніс. дыр сулеіс-керіс, мыккіс нырвомсө.

— Но, өвсіс-кө пув-ваыд тенад, лок бөр пукы!—букыша віңөд-лөмөн шуіс Гпіра пысылы.

Лгонт чышкысіс сөдагөм куңчышјанө да нырнас шлупыктіг-тырјі бөр пуксіс пызан-сајө. Гпіра бара кутіс велөдны, кың! колө челафлы кутны агнысө бат-воңын. Сегга воңа горныас вујіс:

— Ті, со, ме віңөда-да, зик безпөлезней мөмөтјас-кодөс, нинөм тор онө гөгөрвоө. Öд Зурја-нөрысад-кө стрөітасны выл лавкатө, міјан төргөвляным пондас чінны, усны, дај зикөз тупкысас. Ем-кө тіјан еща башканыд, колө-жө гөгөрвоны сіјөс! Коди секі локтас міјанө нөбасныд?

— Мыла-нө, Гпіра, оз локны?—поліг-тырјі јуаліс Сандра:—ламічаса-да, тупічаса-да, увсаң кајысјас-да, пыр-на-жө кодкө да кодкө і міјан-одрө пырас.

— Сы-вылө, баба, секі еща-нын нафејаыд лоө... Аттө, нинөм-жө, тыдалө, тіјан вежөрныд абу!—скөрміс бара Гпіра:—Быдторсө тіјанлы јураныд колө нөшкөн-моз тувјавны!.. Öд коммуністјасыд сіра гезјөн-моз кыскөны јөзсө коператівө... Мед та-јылыс тіјан бөлөдчөм ез вөв—ставнытө секі чужјала!

Өті кывјасгыс-нын ставныс секі повчісны, быттө збылыг-нын ставныс-вылө ырыштчіс сені Гпіраыд куцөмкө ыжыд өружјөдн.

— Шуа-таж: міга, комуністјас кыскөны јөзсө коператівө. Ун-жыкөс-кө сетчө пыртасны да Зурја-нөрысө лавкатө пуктасны—мі-јанлы секі ештөма лавка-өңөстө тупкыны да гырыс плакајасөн тув-јавны. Секі—безпөлезнө. Јөзыд кутас мунны асланыс лавкаө..

Вөлігті секі гөгөрвоісны ставныс, куцөм „загрекі“ налы јур-выланыс кыпөдчө. Гөгөрвоіс ескө щөщ і Лгонт, да, бағ кучкөм-гыс лөг-куңа, быттө сылы нимкод лоі: „сіңі-і колө теныд!“—мөв-

пыштіс:—„мед асланыс лавкаыг һөбагасны, онжык кут сөкі те вьвтіасны!..“ Сетчө весіг Јөгін шыагис һебыліка:

— Сөкі-нө, батө, кыз сөгга ме кута овныс? Міча плаҗтөјасөј-кө менам оз лоны, коді менө і коралас? Öні-жө сіңкө колө меным верөссајө мунны, бөрті һекод оз бост сөгга-da, „ендөм нылөн“ кутасны менө һимтыны...

— Ендін-таж сетчө җік пыр! Ен-на сөцөма пов. Тенад чужөм-рожаыд, јенсыкөд, оз-на пырыг-пыр војмы, лібө вір-јаыд оз-на сөрмы...

— Лавкатө-кө плакајаснад тувјалан—кодлы ме сөкі лөа коланторјөн да вежалаторјөн?.. Вајө, менө регыджык верөссајө іна-лөј, батө-мамө! Бөрті Мітреј-Опон-код корыг-сајө лөө меным мунны...

Сандра ескө мыкө көсјіс сетчө шуны, да ез удіт—Спіра воҗ-выв гөлөссө лептіс:

— Лант, Јөгін, ен венгы сен һинөмабусө! Тенад верөссајө мунөмыд безпөлезнеј-на. Первој колө тајө бөлбансө гөтравны да ассыным төргөвланымөс кутны...

Легонт, ез вермы терпітны-da, бара сетчө шыагис парјассө һужөдөмөн:

— Мыј бурсө-нө менам гөтрагөмыс теныд сетас? Öпімыс-өд оз теныд лө?

— Бөлбаныд—бөлбан і ем, безпөлезнө! —скөрміс Спіра:—Мыј лешакыс-вылэ, прөвті господі, меным ковҗис тенад гөтырыд!.. Колө агтө тенө көҗаинө пөртны. Гөтыртөм мортыд-өд—абу көҗаин, сіјө—челаҗ-на сөкі, кычі-вежөра сөтіна!

Спіралыг тащөм-нога „философіјасө“ унаыг-һин ескө кывлывлісны, да венгыны һекор-на һекодөс сіјө ез леҗлывлы. Öні, сөрт-һин, тащөм скөр-дырјыд, һекод ез лыгт весіг вомсө калькһытны. Спіра бостөіс да бостөіс виставлыны, бара семјасө олөмө велөд-ны,—муртса і помаліс. Бөрвылас сөгга шуіс:

— Сы-понда, со, і колө Легонөс регыджык гөтравныс, мед сіјө ачыс көҗаин-тујө воіс да ыжыд керка зымгіс җурја-нөрысас. Сөкі мјан кык лавка лөас: тани да җурја-нөрысын. Сөкі вөлігті мј вермам кокһиджыка лодыштны. Јерө Мельеклөн нылыс, тыдалө-өд, абу зев омөлік. Сіјө ідөрөн да асламым суслунөн мј вермам-на, гашкө, і кокнымөс һужөдлыны да вомлөнавны комуһістјаслы тујсө. Сіјөн-таж, мјга, ме і шуа: Легонөс мед вөлі гөтралөма тајө віҗ-костас-жө! Кылан, Легон?

Кокһидік мывкыда Легонтлөн вуніс-һин баҗыс-вылө лөгалөмыс. Радысла гөтөв сіјө көҗ өні мунны да кыскыны Öпімөс: бурөн, ас-вөляыг мунөм Öпімлыг сіјө оз і чајт, оз і веріт.

— Ме, батө, гөтөв, көҗ өні-жө Öлімтө јурөідыс кыскыны!

— Оз-кө бурөн лөк, ковмас, сөрт, мыкө вөчны, һинөм віҗөд-ны быд ырјаһитөм-вылө.. Вот, гөтралам тенө да таво төвнас-жө і керка-вөр теныд леҗам. Зымгам җурја-нөрысө өкмыс пельөса керка.

обшывајтам, кразітам. Ме чајта, мјан воґжык-на сені лавкаыд
воггас налөн-дорыс.

— Ставныслы бытё нымкофжык лоі. Обод помалісны сегда шы-
нитёв. Быдёнлөн жураныс бергалісны аслыс-пөлос торја думјас.
Пызан ідралігөн Сандра асгыс думјассё вігталіс Спіралы:

— Мыј і керны, Спіра? Обімыс-өд пыкгё, оз мун Лгонт-
сајад...

— Сы-јылыс менам текөд горныс бөртыжык лоас. Ме сіјё ог
і верыт, ыштё кущомкё ламічаса ныв оз мун мјан пі-сајё. Без-
пөлезнё!..

Вөскресенна-куза, обод-бөрын Спіра щөктіс Сандрасё жур-
вуштыштны, челафсё ыстіс лавкаас:

— да мед өрөжкі, пренік-кампет ез вөв вөрзөдөма—кыкнан-
нытё зүлөда! Менам-өд ставыс лыда, нінөм енө лыгтөј богтны!..
донсё быд төварлы пасјөма, лучкі візөдөј, да деңгатё бура лыф-
фөј, ужөн грөш-дон мед ез вөв сетөма некодлы... Ачым регыс
локта, тіјан-помыс-өд безпөлезнө.

Гозја, мыјөн колысны өтнаныс, горні налөн бара кыптіс Лгонт-
өс гөтралөм-јылыс. Лөгыда тојасіг-мозыд і варовітісны! Мед-
јонасё лоі быргыны Обімос кыскөм-понда. Бура уна ног секі Спі-
ра бергөдліс асгыс јурсё гөтыр-піқос-вылас: бальабөжсё щөктылас
вуштыны-і, плеш-воґсё лөгөдлас-і, пель-воґсё пуктылас-і,—өті здук
оз вермы кутны јурсё вөрзөдлытөг. Бөртынас сегда воісны-жө гоз-
ја горні-помө, мыјла Обімыс сещөма петітчө Лгонт-сајө мунөм-
гыс.

— Мітреј-Опоњөс-пө радејтө Обімыс-да, сіјөн і ышњасё сізі,—
вігталіс Сандра:—Опоњыс-пө егкө оз і візөд сы-вылө-да, мыј сег-
га јөј нылыдкөд вөчан. Ме ог төд, мыјгама озырлун адзөма Обі-
мыс сег? Јакө-Мітрејыс гөла олыгыд сегда став Ламіча-кузаыс
оз сур-а, челафыс пыр кіггөм пагкөмөн ветлөны, семјаыс—арава-
код чукөр-а, мыј прөгеті-господі-вылас і ыштё Обімыс? Јешщө-пө-
өд Опоњыс візөдчө мјан Јөгін-вылө-дај, быдгама дівөыд-тај лолө-
жө јенма-муа-костад!..

Спіра зев өдјө четчіс да јурсё шылөдіг-моз шуіс:

— Сіз-кө те, Сандра, талун-жө помөн төдмав: мунас алі оз
Обімыс бурөн Лгонт-сајө? Оз-кө морт-ногнас көсјы мунныс—Ҷім-
быр-Параг-ордад лоө ветлыны, нінөм сегда і геґгыны сы-понда.
Мед вөлі візө-пыртөз гөтралөма Лгонтөс, кыґ-гажныд!—чорыда
шуіс сетчө Спіра да петіс лавкаас.

Горныс Спіра-гозјалөн та-јылыс вөлі жө-нын коркө. Најө лө-
гөдчылісны-нын ас-костаныс: бурөн-кө Обім оз мун, ветлыны ным-
віґыс-дінө да загөвөрөн бергөдны—„смілытны“.

Ҷімбыр-Параг, ар өкмысдаса-кымын старука, олө Тупіча ка-
тыд-помын. Керкаыс сылөн Педөралөн-дорыс-нын важжык да омөль-
жык. Ачыс оз-нын вермы ужавны-да, кынөмсө вердө нымвізөмөн да
„пывгөдчөм“-помыс. Пөрыс-пөрыс-егкө, да пыр-на аслас кокөн

ветлө. Аслас куз нем-чөжнас бура уна јөзөс-нын ескө ылөдліс Парасыд, да пемыд јөзыд, сінтөм гутјас-моз, век-на-жө сы-дінө локтөны быд вгөмнас, быд пріччанас, быд шогнас. Уна ныв-зонөс і „смілытавліс“ щөщ, көт унжыкысө һекущөм „загөвөр“ сылөн һекодлы ез імітлы-а.

Рытгорувнас Сандра і ветліс Параг-ордө. Кушкыртчөмөн кыв-зіс пөрыс „төдыс“ Сандралыс мөгсө да велөдіс мыј колө вөчны:

— Те, луба, пыдлы щөкты сузөдны Әпімыслыс јурғисө да корғны ең-байдөгөс. Байдөгыслыс сөлөмсө јурғинас сесга көртав дај когты жел-јылын. Мед һекод ез адрыв—секі смілітөмыслөн выныс вошас. Кујымыс лун-кежлө байдөг-сөлөмсө відлы да лыдды тащөм һымкыв: „кызі тајө ең-байдөг-сөлөмыс коғмө сіз-жө мед Әпім-нывлөн сөлөмыс менам піөј Лғегонөј-вөсна коғмас“, сесга пөлышт да нөшта сетчө содты: „пірһолөн да гартолөн Лғегонөс да Әпімөс һөтчыд мынлытөм-вылө, һөтчыд разытөм-вылө, амін, амін, свато, свато да һерушімо“. Әкмыс лун-мыгті, байдөг-сөлөмыс коғмас-да, тупіча-тышкөн колө сіјөс крөшітны дај кызкө пызнас і вердны нывсө. Секі нылыд ачыс кутас тенад пыд-дінө локны, сөлөмыс пондас кыскыны, коғмыны.

Уна-пөв ковміс вгөтавны „һымкывсө“ Сандралы—һекыз оз велав-да.

Параг-ордаһ бөр гортас локтігөн Сандра туј-чөжыс пыр вашкөдіс аслыс һымкывсө: „кызі тајө ең-байдөг-сөлөмыс коғмө, сіз-жө мед Әпім-нывлөн сөлөмыс менам Лғегонөј-вөсна коғмас“, сесга пөлыштас—„пфу!“-да содтас: „пірһолөн да гартолөн...“ Ез і төдлы, кызі Зурја-јольсө вужөма. Јерө-Мелек-дінты мунигөн Сандра друг мөвпыштіс: „час-жө пырала, оз ө Әпімыслөн кызкө јурғыс сур?“ Мукөд-дырји-кө-ескө, ферт, гашкө, ез-нын і пыр тащөм горөн-коғнад, а тарыт кежис-на, ез і сувтыштлы весіг мөвпыштны: „пырны-ө, абу-ө?“—вескыда сізі-і пыріс.

Мелеклөн оз-на вөлі узыны. Пызан-вестас, вөсһідік сутуга-жылын тоһвізө ічөтік өшалан лампа, стеклөыс сөдасөма-да біыс өдва-өдва төдчө. Бурещ вөлі ужнајтсөма-да, пызансө ідралөны.

— Онө-на узөј? Чолөм-здорово тіјанлы!

— Лок, шөјтчы, Мікајловна! Кокыд жеһід—узөдім,—шуис Мелек.

— Ме ужіна-нын талун, Мелек. Візөд, со, петі пөрысө-немө војпукны,—шпыһмуніс да пукгіс лабічас.

— Мыј-нө сесга! Әһі-пө-тај позө весіг і пөрысјаслы гулајтныд, һе возза пөрајасыд!—шыагіс Натал:—Міјан-тај Әпім проч вөлавамис-а, быд рыт пышјө кытчөкө гортыс. Талун важөн-нын кеһгө Педөра-ордө бара мунны, со.

Сандра-ескө көсјіс сівітыштны Әпімөс гулајтөмғыс, да думсө мөдарө вежіс, мед ез-нын ло дөзмөдөма асгыс моһ-пусө:

— Бура ветлөмыс, Натал, ферт, һинөм кутныс. Ныв-дырјиыд, мајбыр, і красујтчыныс! Мед ветлас, мед-тыкө асгыс мывкыдсө кујас візныс-а.

Шаң-улө-кө летчысан, ферт-нын, колө шаңөн і кутны астө. Пызан ідралөм-бөрын Опім кутіс пагтагны.

— Вывті горөз ен ветлы, Опім,—шуіс батыс.

Сетчө Сандра сувтіс, матыгтіс Опім-дінө да шуіс меліа:

— Оз бур нылыд дыр гулајт,—шуіс дај малыштіс јурөдыс вескыд кінас.

Опімлөн міча-вежов куз јурғыс кыз көсаөн һужвізө коскөзғыс. Сандра топыда шамыртөмөн көсасө кі-пырыс нуөдіс помөзғыс, алеј лента көртөдөзғыс.

— Јенсыкөд, кущөм міча тенад, Опімушко, көсаыд!..

— Ен вомзав, Сандра-төтка! серамөн-моз шуіс Опім.

— Госпоф мед візас, бур нылөј! ме-өд ег лок гөлөмөн вежа-лөм-куза сізі шу,—воча візіс сетчө Сандра, ачыс мөвпыштіс: „мед-ескө шедас-жө көт гөз-мөд сі“.

Пукгіс бөр лабічас да гусөһікөн візөдліс аслас кі: певја-воз-чуна-костөдыс везјалө кымынкө јурөі-сі. Нымкод-пырыс, зев відчы-гөмөн, Сандра өтлаө ставсө чукөртіс-јокмылтіс да піщөгас сујіс. Опім пагтагис да көсјө-һін вөлі петны, Сандра сетчө бара шыагис:

— Ме-ескө, бур нылө, те-дінө-могөн локті-да, мунан-тај-а.— Ачыс мөвпыштіс: „гашкө, сміліттөгыс сузгас мывкыдыс-да?“

— Мыјсама мог-нө, Сандра-төтка?

— Төдан-өд, Опімушко, міжанлыс могнымөс. Ог-һін-нө кут тенө, луба, маһитны... Мыј-нө, тенад думыд ез-на вежы, бур ны-лөј? Мунан-он-нө міжан Лөгон-сајас?

Опімлөн серамыс петіс сетчө:

— Ог-на-тај көсјы-а... дај өдвакө ме сы-сајө муна.—Өзөсөд петігас сөгга бергөдчылөмөн шуіс:—Ог мун сещөм өлук-сајад!

„Он-кө бурөн мун, керөмөн кыскам—локыс-моз думыштіс Сандра: мыјөн гөлөмыд космыны кутас—ачыд вөзјыгны пондан, лубушкаөј!“

Бура дыр-на варөвітісны кујімөн өніја ныв-зон самөвөлітчөм-јылыс.

— Ті-нө-ескө, бытө, агныд мыј шуанныд? јуаліс Сандра.

— Міжан-сајын, Мікајловна, һекущөм мыщөд абу,—шуіс Мельек:—Міжан важөн-һін кыв тырмөма сы-куза.

— Сіз-кө, һінөм і візөдныс... Вывті-һін вөлавмөмаөг өніја нывјасыд, Мельек, регыд і мамбатнысө оз кутны пыфді пуктыны; сіјө і відчыс, мед-ескө ез піавны да мамбатыслы-жө чуркајасны-сө ез вајны быттыны...

Бытө пагкыд ворга вөггіс, быд локторсө кутіс ызгыны Сандра өніја нывјас-јылыс.

— Міжан Опімным абу-на, Сандра, сещөм самөвөлка,—һебы-фіка шуіс Натал.

— Те, луба, „абутө“ ен шу кыкыс өніја пөрајасө... Он і төд-лы, шашһитө вөчасны...

— Вöчас-кө-öd, гортыг чужјала курваос!—чорыда шуис сетчö Мельек:—Сиз, пагтöгыс, зик кушөн и тојлала немортöс!

— Поçö-на-öd сы-выјöзыс не воштысны. Ми-тај, тјанöс бур-лыдди пунктöмөн, коралам нывнытö асланым Лөгон-сајö. Оз-кө бу-рөн мун—поçö-на-öd и щöктыны... Ме чајта, мјянын оз кут сылыг муссö зыртны, красујтчас олас, мајбыр!

— ðерт-ескө-да, кызкө-тај быттö абу-жö лöгыд невöлитныс öтик нывтö,—шыагис ышловзиг-тырји Натал.

— Сы-вылө-ескө нинөм виçодныс-да,—шуис Мельек:—Гашкө, ачыс-на мунас-да?

— Медја-ескө господ бур мывкыд сылы сетис!.. Тајö виç-костас-ескө и колі свадбујтныс, нинөм нужöдчыныс сегга.

— Ог төд, Микајловна, удитам-огö, зев-нын-öd еща колі кадыс сетчöз да ноль вежоныг-нын-öd, буракö, арса виçö-пырöмöздыд абу? Колö-жö көт чöттика лөгöдчыштны свадба-кежлад...

Сандралөн секі гөлöмыс еща бурагис, горнитны кутис ачыс небыджыка.

— Мыј унасö и лöсöдчыныс. Ыжыд приданней мјянлы оз ков—асланым ембурным, слава тебе господи, тырмас. Чöттик пир-кофöс вочыштам, дај ставыс.

— Кыг-нын-ескө öнија çескыд кадјасö гажа пирјассö вöчныс-да, приданней-тортö мыјкө-мында ковмас-жö көт дагыштны: öтка нылöс-öd зик кушөн ого-жö мөдöдöј...

Вескыда-кө шуны, Сандра-ескө ез-жö быттö кут бöрынтычыны ыжыд приданнейгыд, сетöны-кө—мыј не-богтныс, мајбыр! Сижөн сегга нинөм ез и шу Наталлы воча. Пыр-öd сиз овлө: кодлы мыј колö—сы-јылыг сижö и долö. Мамјас јонжыка төждыгöны, кыз-ескө нывјаснысö верöс-сајö сетны ыжыджык приданнейөн да буржык көчнөн, мед јöзыс ез кутны вöјпны: со-пö, корыгöс-моз мөдöдöс нывсö. А батјаслы мед-тыкө свадба-пирыс гажажыка мунис-а, сегга мукöд вöчнаыд не-сещöм колантор-нын налы. Комі јöзлөн-кө прöстей празникјас-дырји гажыд бур сојан-јуан сајын да вина-помын, пирүјтигад мыј-нын сегга шуан—секі торја-нын јона колö гөститöдчыны: дундытöз сојны-јуны да востöз вина жныпкыны. Гөлөм бурмытöз-кө-нө да став сиктö шыçöдтöз пирүјтигөн трајгыны оз удајтчы—кущöм сижö свадба, трустлы!.. Мельеклөн та-јылыг мед-војдöр и думыс кыптис јурас, кор горныс пангис пирүјтöм-вöсна.

— Колö-жö көт неуна чері да пöтка мыјкө керыштны свадба-кежлад...

— Теныд-нө, Мельек, дыр-ö чері-пöткатö, мајбыр, кыјныд, ачыд кыјгыс-вöралыс-да. Лун-мөд-кежлө-кө вöрад ветлан—тырыс вајан пöткатö.

— Он-на-тај зев курышт, Микајловна, тавојасö пöткатö, зикöз кызкө мјян вөр-пöткаыс бырны пондис. Со, талун асывнас çурјак-ковтасöд вель-вылöз кайлі, да öти тар да байдöг-гоз сöмын и ваји...

Сандралыг бытто кодкө друг певыштіс морөс-пыщкөссө, мы-
өн Мелькед казтыштіс байдөг-жывгыд. Став воґыса сорныс вошис
секи сылөн да журас бергөдчис Ҷимбыр-Параг-и, кос байдөг-сөлөм-и,
„пирһолөн да гартолөн“-и, Өпимлөн Лөгонт-понда һуқыртчөмыс-и.
„Со-өд,—мөвпыштіс Сандра,—женмыд ачыс индө меным могман-
торсө“.

— Ти, со, мажбырјас, байдөг-јаяс сојанныд, а ме ог-һин і пом-
һит коргаһ байдөг-көрсө ег видлы... Кушөма-егкө чөсмагыштны
окота, да он бост!.. Он вузав, Мельек, көт өти байдөгсө меным?

— Кыкнансө колөкө, сета, Микајловна, ми талун тарсө пулим
і сојим-һин, а байдөгјасыс колыны-на... Вај, Натал, сет Микајловна-
ыслы кыкнансө, мед мыјкө-керас..

Јона-һин сорөн Сандра петіс Мельек-ордыс. Һимкофлун-жывгыс
мыјкө колө-оз шуныс? Сытөг-һин позө гөгөрвоны: өд кыкнан сми-
литчан-торјыс өтпырјө сурис— Өпимлөн журғыс і байдөггыс. Кык байдөг-
дөггыд, ферт-һин, кодыскө өтыкыс еһ-байдөг. да-өд вегіг һекушөм
дон ез бост Мелькед байдөгјасыс. Терыба-терыба муніс Сандра Ла-
мича-куға гортас. Пищөгас— дона журғи, кыһа-улас, чышјан пын,—
кык байдөг. Тащөм чассөыд шоча-жө удајтчывлө!

Вежонөн-жынјоныс байдөг-сөлөм лөгөдөмө і муніс. Сандра ве-
егіг Лөгонтыслы та-јылыс һинөм ез вистав, мед-егкө кықкө сјјө ез
болсһыт јөз-дырји да смилитан выныс ез вош. Ставсө лөгөдісны
кыкөн—Сандра да Спіра.

„Кузман-фемјан“-лун—Ламича-сіктын сура празһык. Спіра да
Лөгонт воґ мунісны вичкөө, Сандра Јөгиһыскөд колтчісны стра-
пайтны. Өбөдһа-кежлө Сандра ыстіс вичкөө і Јөгиһсө щөц. Сы-бө-
рын Сандра игнагіс, перјіс ічөтік кудјыс тувжын-мында-кымын
донтөмиһик кампет да пызан-вылас і вөчис сегга смиличан-тортө.
Быд кампетлыс разлас корсө (гумагасө), пычалас кампетсө гөгөр-
ыс байдөг-сөлөм-пызөн, һимкыв вашкөдіг-тырји: „кыґи тајө еһ-бай-
дөг сөлөмыс когміс, сјґ-жө мед Өпим-нывлөн сөлөмыс Лөгон-вөс-
на когмас... Пфу! Пирһолөн да гартолөн Лөгонөс да Өпимөс һөт-
чыд мынлытөм вылө, һөтчыд разгытөм-вылө, амиһ-амиһ, сватө,
сватө да һерушимө“!.. Сегга бөр кампетсө гартас. Ештөм бөрас
Сандра лыфдіс кампетсө да лоі дасөкмыс—дасөкмысыс лоөма лыф-
фыны һимкывсө!

Өбөд-бөрын Лөгонт мөдөдчыны кутіс гулајтны мунны. Мамыс
сетіс сылы став кампетсө да гугөһик велөдіс:

— Өпимтө гөгүтөд, Лөгон, тајө кампетнас, сегга һекөдлы ен сет.

— Kod төдас, бостас-оз-на јешщө сјјө. Гашкө, бара пондас
ыһһағны-да.

— Те кықкө мелиажык сы-динө сибөдчы дај бостас... да һе-
пременнө гөгүтөд, мед көт өти кампет сојас тенад часгө-вылө!..

Лөгонт сүјіс кампетсө пинжак зептас, пагтагіс да муніс. Сан-
дра дыр-на сөлөмғаһыс сііс, мед-егкө інас-жө став вөчөмыс. Ре-
гыдйик-мыгты і Јөгиһ муніс гулајтны. Спіра-гозја өтһаныс колыны.

— Ставсö лөгөдін?—јуалис Спіра.

— Ставсö. Богтіс гөрғыс... Мед-ескө прегватаја тројерушніча отсалас-жө мјанлы!

— Тажö-кө нінөм оз вермы керны, ковмас мырдөн гөтравны... Кык вежон-өд колі віҙөпырөмөҙыд, а нінөм-на ез пугы мјан, без-пөлезнө!..

* * *

Віҙөпыріг-кежлө пукгіс-нын омөлік төвга туж: кынмыштіс дај лымјалис ічөтіка. Ламічаса бура унаөн медагісны сортовка лезны „Северолеслы“. Таво весіг Јакө-Мітреј ез мун заводө—щөщ Опоныскөд кутчыгіс кер лезны. Көт важөн-коф-нын задаткіјас боставлісны, код-гурөыс важөн-нын і гојісны наң задаткіјассө, өнөң-на һекөд уж-вылө ез пет—көсјысөны віҙөпырөм-бөрын вөлігті вөрө мунны.

Ноль лун-војдөр віҙөпырөмөҙ, вөскресеһнаө, вөлі потребітелскеј обществоса шленјаслөн чукөртчылөм. Сені Ныла-Палад кыпөдіс горні Зурја-нөрысө вьл лавка стрөйтөм-јылыс:

— Сетчө һепременнө колө лавкасө стрөйтны. Ламічасалы татчөң волыны вывт ылын, дај тупічасалы абу зев матын. Ламічаса өні һөбасөны частнеј төргөвечлыс, Кузма-Спіралыс. Ферт, сіјө кык лыбө кујім донөн кулө. Колө сетчөс крестанасө һещыштны Спіра-көподувғыс, тајө—мјан ставнымлөн ыжыд мог. Налы кө лавкаыд матын лоас, ме чајта, Спіра-ордад һекөд оз лок һөбасныд.

Палад-дор унаөн сувтісны. Ламічаса да тупічаса шленјас зев гөлөмсаһныс кутчыгісны сіјө горнө, көсјыгісны весіг агныс щөщ отсаны лавка-вылө кер лезөмөн да мукөд ужөн. Сөмын өткымын шленјас паныд шуісны: оз-пө ков сетчө лавкаыс. Волісполкомын јуралыс щөщ паныд сувтіс:

— Мјан коператівным абу-на сещөм озыр, мед верміс быд өіктө лавкајас стрөйтны. да сөгга мыј куш лавканад вөчан? Со, өті лавкаас огө вермө тырмымөн колан төварсө вайныс-а, мыј-нө пондам вузавны вьл лавкајасгыс? Воздукөн төргутны кутам алы мыј? Ме-ногөн, өніја пөрајасө нінөм-на горнітны Зурја-нөрысө лавка стрөйтөм-јылыс.

Сылы вочакыв гөлөмсаһныс вігіс партјачејкаса секретар:

— Таңі-кө-ескө вісталіс кушөмкө озыр морт, кулак-коф, ез і вөв сівө кывзыныс. А кор таңісө горнітө волісполкомын јуралыс—ме весіг шензыны ог вермы. Мыј-вылө-нө мі дугдывтөг пырзілам өтувтны крестанасө коператівас? Алі тајө могыс оз інмы Тупјуров-јортлы? Агныд ті, вайө, буржыка мөвпыштлөј: поңө-оз колны çон кык өікт лавкатөг, частнеј төргөвеч-улө? Ферт-жө, оз поң. Кык өіктас го даскык керка. Налы колө лавкасө стрөйтны матөжык. Медга бур местаыс—Зурја-нөрыс. Ме чајта, лезнычество донтөг сетас кер-белетсө потребітелскеј лавка-вылад, сөгга мыјкөмында сөм коператів торјөдыштас дај агныс ламічаса да тупічаса отсавны, со, көсјысөны...

— Отсалам, отсалам! — горөдісны кымынөнкө. — Керсө кыскам-и!

— Помөчсн ужалам-и!

— Стрөйтәм лавкасө!.. Колө лавкаыс!..

Та-бөрын һекөд-һин сөгга паныд һинөм ез шу.

— Тажө төвнас-жө і керсө колө леңны. Керка жүрө кујім ө-һоль кернад вајныд абу-һин зев ыжыд уж—кыскам!

Сіңі і шуісны вөчны: таво төвнас лавка-вөр леңны, мед тулыс-һаһыс позіс-һин кутчыһны лавкасө стрөйтны.

Јона-жө Кузма-Спіра піһсө јіріс, мыјөн кывгіс сылы та-јылыс. Мед-војдөр топөдіс гөтырсө:

— Көні-нө тенад, трагіча-лыгөм, сваһбујтөмыд? Мыј-нө арт-міс тенад загөвөргыд? Ок, те, безпөлезней твар, прөгөті господа! Гмілітін Мельек-һывтө? Ласкыгіс сіјө мјан өлук-берданым? Вот, богта-да, пагварта став һывромтө, трагічалыс!.. Мыј-нө вөчөма бөлбаныд байдөг-сөләм-пыза кампетјаснас, вігтавліс-ез теныд? Вер-дөма алы абу Мельек-һывсө?

Сандралөн повзөмысла бытө горшыс тасагіс, бытө гөрдзасіс кыткө гольаыс-да, бура дыр кыв ез вермы шуны. Еща лөһыштөм-бөрын вөлігөті вігталіс мыкталіг-тырјі:

— Колөма жө-ескө, Спіра, воҙыв вігтавны Лөгоныдлы сы-јылыс, секи-ескө, гашкө, буржыка артміс... Öні ме ог төд, мыј-лоас... Кампетнас-өд вердөма сіјө унаөс—һывјасөс і зонјасөс, бы-дөнлы морт-өті кампетөн јөјыд гөтөма...

— Сің-кө, ставнысө гмілітіс бөлбаныд?.. Мыј-нө сөгга өні лө?

— Ме-тај сіјө-жө і шуа: мыј, міга, өні лоас?.. Первојсө-ескө гөтөма Öпімыслы. дыр-пө ыһһагіс, да богтіс-жө-пө коркө. Сөгга-пө мукөдјас кутісны зајгыны, дај ставныс гөгтөтөдөма јөјыд. Јеш-щө пө-өд шуөны вөләм: бусөг-пө тај кампетыд, Лөгон, да став байдөг-сөләм-пызсө і чышкаләмаөг...

— Но, сің-кө, ставыс безпөлезнө лоі, трагіча вігөм!.. Нөку-щөм гмілітөм һекөдлы оз ін?..

— Ог төд, Спіра... Öпімыслы-кө оз ін, мукөдыдлы-ескө, дерт-һин, оз ін да: Öпімсө-өд һымкывјас гартлөдләма вөлі.. Мыјкө-мын-да-кө-ескө пызыс веккаліс сы-пыщкөсө, колө інныс-да... Ог төд, мыј сөгга өні і вөчны...

Спіра бура дыр зумышвізіс улыс лөбсө куртчөмөн. Сөгга друг четчіс да пагтаһны кутіс.

— Көні-нө мјан өлукуыс шөјтө? Мун корһны ветлы, мед пы-рыгтөм-пыр-жө гортө локтас... Нөморт!.. Тіјан-вылө сөгга һинөм һаһөјтчыны, безпөлезнө! Ачым ветла Мельек-ордас! Мун, кор бур-лаксө, щөщ ветлам аја-піа... Трагічајас, во-гөгөр-чөжөн енө вермө һылөс коравны! Кущөм-нө сөгга та-бөрын ті јөз? Тпу!.. Страмітан-һыд сөмын менө щөщ... Ме сіјө ог і веріт, ыштө кущөмкө Јерө-Мельеклөн һыв петітчө менам пі-сајө мунөмыс!..

Терыба керкаһыс Сандра петіс да тінгыртіс катыдлаһ. Спіра өтһас бура дыр-на шавкјаліс жоһ-кузаыс да мургіс сөлагіг-тырјі.

Сегга зев ödjö петалис лавкаас, перјіс стојка-увгыс самöкур-парта да сывнас мерајтіс рудов гітєч, гартыштіс öтїлаö ставсö да каба-ла-пышкö і тöбыштіс.

Недыр-мыгті Сандра локтіс Лгонтыскöд. Скөр-јывгыд Спі-ра ез і леґ, лолыштны пісö:

— Лок, бурлак, мунам!

— Кытчö-нö, батö, нуöдан?

— Нїнöмла теныд тöдныс. Лок!

Сы-вылö вїґöдöмгыс Сандраöс быдөн шогödic.

— Коли-жö-көт вєжаңсö щöщ богтны,— шыаґіс небыдїка Сан-дра.

— Ен скöрмöд сетчö! Вєжаңаґны-кö кутам, бара-на зоң во нужалас. Безпöлезнö! Ме ачым ставсö вöча—вєжаңала і вєжајала!.. Но, мунїм!—чорыда-код-нын шуїс петїгаґ піыслы.

Аја-піа мунїсны Мельек-ордö корасны. Батыс мунїг-мозыс ещанїк кывјөн велödic пісö, кыґї колö сылы аґсо кутны Мельек-ордын:

— Мед, наперво, тенад шыаґöм ез вöв, кытчöґ ме ачым ог јуав тенö!

Мельек-гозја пырыгтöм-пыр і тödicсны, мыј могон локтісны гöст-јас. Öпїмыс ез вöв гортас—сіктö петöма гулајтны. Спіра здоро-вајтчіс Мельек-гозјакöд „за ручку“ да ґїк пыр і раґїс јокмылсö.

— Наң-сов воґöса: ті вöлі тöнґї Сандралы сетöмныд байдöг-гоз, öнї—мегаң богтöј ічöтїк гöгнєч-тор. Тајö гітєчсö Наталь-лы сарапан-вылö, а тајөн,—сащкіс пызан-вылас самöкур-сулеја,—Мельєтєјöс гöгтїтöдa!—ачыс пукґїс лабїчö, краснеј öшїң-воґö. Лгонт пукґїс öґöс-дорас, коңїк лабїчö.

— Пасїбö-нö,—шуїс Наталья да гітєчнас бура јона нїртіс ас-гыс нырвомсö „ускö, ускö, ен пöрјас“ шуалїг-тырјї. Сегга гöгнöч-сö пуктіс жажјас.

— Вај-нö сіґ-кö, Спірїдон Куґміч, мыјкö,-кер, лїчöдчы,—шуїс Мельек пызанлаң матыгтчіг-моз.—Наталь, мыјкö вај коргышт за-куска-вылö.

Спіра пöртчіс дукöссö, кїјаснас шылöдыштіс јурсö да тошсö да пырїс пызан-сајö. Наталья волсалїс пызандöра да вајїс трєска-черї-наң да шкалык.

Мельек вїґöдліс Лгонт-вылö да щöщ корїс пукгыны.

— Ме ог, аґныд-нын, вајö, закусітöј,—шапкасö намралїг-тырјї шуїс Лгонт.—Мї неважөн-на öбöдајтїм...

— Ен ышңаґ сенї,—букышөн-моз вїґöдліс батыс,—мыј шванїтчан, лок татчö мекöд ортчөн пукгы.

Лгонт секі пöртчігїс да пернапас муткыртїг-тырјї батыс-дїнö пукґїс.

Јулсны по шкалчїку самöкуртö Спіра да Мельек. Наталья кїст-лісны да ез ју. Лгонтöс батыс ез гöгтїтöд. Горнї некыґ оз вер-

мы воны мед-колан могозыс, кычкө бытто слөйс оз сур сетчө вужныс. Спіра нач-нын көсжылас панны сы-жылыс горнісө, да бара дугдас: „кычкө-таж бытто абу-жө лөгыд другө бостныс, вочасөн, час, волам на, сетчөз, сы-вылө і локтім да“.

— Закусит, Спіридон Кузмич... Ен фивит: пөтка јажөн ог вермы гөгүтөдны... Час, мөдыг коркө мыжкө-керам. Öнi трескасө мыжкө-керышт...

Спіра-ескө, ферт, чajtліс пөтка јажөн гөгүтөдөм, да ез-нын-таж сіңі ло. „Вегіг, тыдалө, көч-јажөн оз верд“,—мөвпыштіс.

— Көчјастө-өд, көнкө, кыјін-жө-нын, Мельнтьеј?—јуалис сегга.

— Став көчыс-кө таво мыжкө керөма-а. Öтi көч-бөж-на таво ег адзыв. Кодкө лунө Зурја-бокыс-ескө і адзылі-жө көч-трөпа, да өкмыс капкан мыжкө-керлі. Кык асыв кыјны кайлі, да некод абу мыжкө-керөма. Талун асыв-ескө, тыдалө, өтi мыжкө і мыжкө-керлөма, да бөр, трустыд мыжкө-керөма. Сегга капканјассө бөр мыжкө-кері, босталі... Сегга-таж, со, пөтка-пыфди треска черінаң лоө мыжкө-керны... Но, вай-нө, Спіридон Кузмич, јешщө по шкалику мыжкө-керам... Вегіг візөпыріг-кежлө таво колім пөтка-јajtөг... Бост, вай...

Бара јуісны морт-өтi дозјөн. Ічөтiка жураныс жөвгыштіс да варовмісныжык. Спіралөн гөлөсыс бытто вежгыштіс да кывјис небыштіс. Лөгонтлы мышкас кінас шлапһытіс да меліа-код шуіс:

— Но, вай-жө, піө, вістав Мельнтьеј-фафдылы да Наталла-төт-кавдылы, кущөм мөгөн те на-ордө локтін?—ачыс шванмуніс.

Мельек-гозја щөщ нуммунісны сетчө Лөгонт неуна вежынт-чыліс шпынмуніг-тырјі да шуіс:

— Öпiмыс абу-да, мыј вістала?

Сетчө Мельек шыагіс нумјаліг-моз:

— Öпiмыд, Спіридонөвіч, некытчө оз мыжкө-кер, регыд локтас, пажін-кад-нын, со... Те-өд мiјанө он і воливлы-да, ферт, прөста ен лок... Вай, пөдлыннө, вістав, Спіридонөвіч, кущөм мөгөн локтін?

Лөгонт јурсө копыртіс да вомдорсө куртчіс, ачыс мөвпыштіс: „віставны-ескө ставсө-да“, сегга төдвылас угі бағыслөн велөдөмыс да сөмын вомгорулас бротһітіс:

— Ме ог куж...

Секі Спіра тошсө малыштіс да небыдік кывјөн і шуіс:

— Час-нө сіңкө, піө, бағыс вісталас... Вай, Мельнтьеј-сват, кіст јешщө по румку, мед гылыджыка артмас сорһіөј...

Нөшта по шкалчіку јуөм-мыгті Спіра вісталіс мөг-јывгыс Мельек-гозјалы. Налы тајө вісталөмыс ез вөв гөгөрвотөм, ез ло друг, відчыстөг, көч-ескө Спіра бура ылыті кыщлаліс-да, кывјассө чук-лөдліс-да. Вісталігас Спіра бура унаыс кінас пыслы пельпомас да мышкуас шлапһытліс, ошјыгіг-тырјі. Лөгонт секі сөмын вашмун-лас да јурнас гогһітлас.

— Сегга öнi, Мельнѣј-сват да Наталла-сватта, тiжан-сајын кыв,—помалис Спіра.—Ме чајта, онö ворсö нывнытö Лгонт-сајö сөтöмнаны.

Кöт-ескö „сватöз да сваттаöз“ ылын-на вöли, да Мельк-гозја сiзи ыждöдлöмгыс ез-жö дöзмыны, весiг бытö лубö-код лоi налы. Ез вунöд Спіра ошјысштны i выл керка Лгонтлы стрöитны кöс-јöмөн:

— Таво тöв-жö i керсö лезам да сөцöм коромiна зöркнiтам Зурја-нöрысö—став вöлөгтыслы шенчымөн лоö!.. Но, мыј сегга тi, сватјас, шуанныд та-вылö?.. Мельнѣј-сват, вај јешцö кiст по румку.

Челадлы лыдданјас.

Ильа-Вас.

Пілөн пі.

Паччөр-вылын шөрас,
Паччөр лабич бөрас
Кодкө-тајнө зөрө...
Зөрө пөрыг пөл,
Пөрыг пөл зев гөл.

Шөрас паччөр-вылын
Мөд-на кодкө кылө!
Сені олө-вылө
Зормөм сера каң,
Сера каң зев шаң.

Төвшөр өшінулын:
Пурга стенјас нулө.
Пөллөн піјан кулом:
Ловја—пілөн пі,
Сөлөм сылөн—бі.

Быдмө војын-лунын,
Суг зев... шензө уна.
Медвоз-вылын мунө...
Мыјнө көт-і нер—
Медбур піонер!

Паччөр өшің... гыөр
Ывла-н том јөз гыө.
Пөллы оз кыв шыыс—
Пөллыд пөрыг-нын.
Оз-нын адзы сін!

Пөллөн важыс бөрын:
Щем сук парма вөрын,
Пөг да сінва јөрын
Ружтө щыглун, шог—
Гөллөн чој да вок.

Мыј-жө возын сылөн?..
Гу да горт-нын кылө?
Јурсө лептіс вылө
Пөрыг комі морт—
Пырісичөт јорт!

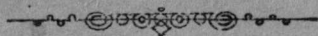
Јог гөлөс кор кыліс,
Өшің гыөр сыліс.
Шуіс пөллыд сылы:
„Лок-жө, піөј, лок,
Палөд менчым шог!“

Тош-тош кајіс кылө
Піыд паччөр-вылө.
Мөјдөм мөдіс сылөн...
Пөллы мөјдө пі,
Мөјдыс јі да бі...

„Кызі сарыд шолыс,
Важ олөмыд колө,
Выл олөмыс волө
Аслыс мунан туж,
Талө важлыг шуж.

Коммунизмыс локтас,
Начкас сіјө шогтө...“
Сегга ме-і ог төд
дыр-ө мөјдіс „зон“,
дыр-ө ез вен он.

Пөллы оз-нын мөјдны...
Нымкодасіс шөјтчіг
Піонернас војбыд...
Мөјдө сөмын каң—
Паччөр візыг аң.

Тувсов асывоз.

(Герпастор).

Ыркыд-коф. Лөзөдө гөгөртү ывла.
Небыдик төврүөн пөллалө-өвтө.
Назөһик шувгөмөн сакмөны пујас.
Асыввыв јентасыс *) вежөдны күтис.
Сылөны-золзөны лебачјас бара.
Көјтөны-курғөны пөткајас јара.
Сиктјасын трубајас пуркјөны щынөн.
Зурк-визө килчөјас вовеисны зирјыв.
Челафлөн жбырганыс зиб-јылын шургө.
Ывлаыс пастала өтарө јүгдө.
Асыввыв јентасын тыдовтчис јүгөр.
Му-вылө һужөдчис пујассаһ вужөр.
Вөр сајсаһ шондیلөн мытчысис гинмыс.
Өшин-пыр јүгөрыс меөз щөщ инмис.

*) горизонт.

Мельніча.

— Батө, кытчө-нө мунан?—јуалө багыслыс Пилө. Багыс дод-
дагө кытчөкө, мешөкјас дод-тырыс сөвтөма. Ступеңаг-иг-мозыс Пилө-
лы шуыштіс:

— Мельнічаө, піө.

— Менө мельнічаад он щөщ нулы?

— Ветлам-нө, окота-кө. Сөмын ен дөзмы, дыр-өд өчередсө
лоө відчыгы.

Недыр-мыгті аја-піа мөдөдчісны мельнічаө. Туј-чөж Пилө тел-
гігө, жуагө батлыс.

— Час, піө, воам да өннад адзывлан,—шуыштлас багыс, дыш-
мымөныс-нын лоөма Пилөлөн жуагөмыд.

— Батө, гымалө, буракө? Көтөдас мешөкјастө.

— Тажө, піө, мельнічаыд кылө бузгө, регыд-нын тыдовтчас...

Воісны мельніча-дорө. Багыс вөвсө сувтөдіс пыртлыган өзс-
дорас, заводітчіс пыртлыгы.

Мельнічаад зев ыжыд зыкыс, велавтөгыд Пичө сорнісө весіг
оз кыв. Јөзыс зев уна. Кодкө пыртлыгө, кодыс петкөдчө, мукөдјас
відчыг-иг-мозыс рос вөчөны, көдыс сіз олө,—быдөн відчыгысјас.

Пыріс Пилө мельніча-пыщкас. Візөдө—вогса вевта јашщік-ко-
фын ыжыд гөгрөс із бергалө. Тажө—ізкі. Ізкіыслөн шөрыс роза.
Ізкі-вевтас ноль пелөса, јог пыдөса кумлі сувтөдөмаөс. Өті дадө
мешөкјассө лептөма да кумліас гусө кігтө. Кумлыыслөн улыс век-
ні, пыдөсыс вогса, сеті і летчө гуыс ічөткік пу көшө, пу көшган —
ізкі розө.

Мешөкјас пыртлөм-бөрын Пилө багыскөд летчісны пыч кумө.
Сені фивөйд!.. Пыч пуркөдө. Ізкі көлеса, шестерња бергалөны. Ку-
щөмкө дадө пыч-ларыс чөлјөн *) пычсө лепталө да мешөкө сөвтө,
пізөснас муркөдө мешөксө, мед унжык төрас, топыджык лоас ме-
шөкјасыс.

— Візөд, Пилө, кыті пычыд летчө,—індө багыс.—Адзан, јір-
каңыс чурвізө гыркса жөлөбокөд? Сеті-і летчө пычыс. Со, шестер-
ња бергалө, вылыс помнас ізкісө щөщ бергөдлө. Шестерњасө, со,
кос-көлеса бергөдлө, коді-тај ва-көлесаыскөд өтпомыс. Тонө ва-

мөлөсаас жөлөб-куза ваыс локтө да вылыс пөвјасас кіссө, сіјөн і бергалө көлөсаыд. Пілө шенџөмөн віџдө гөгөр.

Аја-піа петісны ывлаө да пондісны прудсө төдмавны. Сені ва-сө зев жуҗыда помөма. Поңөд-вывтіыс ваыс нөтї оз пет, ставнас пырө ва-өшіңөд мельніча-пыщкас ва-көлөса-вылө.

Локтіс на-дінө мельнік, богтіс паскыд зыр-коф воропа пөв, тупкіс ва өшіңсө. Сегга перјіс кык пөв пруд поңөдгыс. Мельніча лбніс.

— Мыјла-нө мельнічасө сувтөдісны?—чүјміс Піла.

— Сіҗдығны-кө көсјөны-а,—шуө бағыс.—Лок, піө, пыралам, віџөдлы, кыҗї сіҗдығөны.

Пырісны. Сені заводітчөмаөг кумлысө когавны. Первој кумлы-вывгыс періләсө богтісны, сегга пелөсјасгыс тувјассө перјалісны да стен-бердлағыс горјас-куза бокө вештісны. Ізкіыд быттө нөл пелөса јашцікын колі. Мельнікыс пелөсјасгыс пыҗсө кураліс, сегга ізкідор пөвјассө перјалісны. Кымынкө фадө богтісны җорјас. Мель-нікыс ізкі роҗас кыз зор сујіс да ставөн щөщ заводітісны ізкітө сувтөдны. Мыј лептасны, воҗөсө оз уг: ізкі роҗ-шөрад сујөм зор-јыд бертө, оз леҗ угнысө. Кокнідіка і лептісны ізкітө. Уліас мөд ізкі вөлөма, сөмын оз бергав сіјө. Улыс ізкі-шөрас көртпом-јылын вестыс куҗҗык-мында көрт палыч.

— Тајө-нө, батө, мыј?

— Тајө шапка. Етіјө чурвіҗан көртпомыс шестерҗаыскөд өт-помга, сіјөн-і бергалө. Көртпомас пысалөны шапкасө; шапкаас крукалөны нароғнө кодјөмөн вылыс ізкісө, сіјөн і вылыс ізкіыд бергалө.

Ізкі җік-һыншыласөма, өдва-һын пің-тујыс төдчө. Богтісны сіҗ-дығанјас да заводітчісны колсјыны, віҗас вөчавны. Сіҗдөм-бөрад, оҗ-жө ставсө бөр тецісны. Мельнікыс востіс ва-өшіңсө, ізкі бара мондіс бергавны, ізны.

Таҗї Пілө төдмаліс, гіннас аҗыліс мельнічаын ізөм. Тї-нө во-лынныд-енө-на?

Гажӧдчӧй, донајас.

Улјӧв-код небыда ӧнтӧ—
Лунвывсаң пӧлалӧ тӧв.
Тулыс-нын матысмӧ-локтӧ,
Лунежнас шоныд да чӧв.

Шондиыс меліа зоргӧ,
Матысмӧ мијанлаң бӧр.
Вылысаң гинјастӧ јорӧ.
Шоналӧ сук парма-шӧр.

Шондинас лӧпкалӧ, сылӧ,
Выј-моз-жӧ ӧнӧштӧ лым.
Гажаммӧ чивканлӧн ӧылӧм,
Зумыдмӧ најалӧн вын.

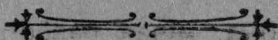
Му-вылыс гӧгӧрбок ловчӧ,
Кыпалӧ, шоналӧ лов.
Шоныднад шпынжыка овсӧ,
Тулупыд, мајбыр, оз ков.

Гажсалӧ чельадлӧн олӧм,
Тулысыд быдӧнлы магт.
Луншӧрын котравны долыд,
Оз војас кокјасад пас.

Ветлӧны школаӧ лунын,
Нимкофла југјалӧ гин.
Тӧдлытӧг кадыд сек мунӧ,
Мусмӧма кыр—школа-дин.

Гажөдчөј, донајас, јона.
 Велөдчөј! Тіјан-жө шуд...
 Асланыд, зарніјас, дона
 Олөмныд кокһалас мед.

Тулысыс лемөдас пыма:
 Сөлөмтө кыпөдас вылө.
 Зарніјас, гажөдчөј јона,—
 Меным мед өөлөмөч кылө.

Үнөн-Ноһај.

Лөмпу.

Өшм-улын уна вога
 Пөрыс лөмпу сулалө:
 Гырыс увја, уна вога
 Шогыніка төлалө.

Мыј со-бара ачыс сіјө
 Сугдывтөгыс мөвпалө,
 Качтылө-лы важ олөмсө,
 Гашкө, кувны лөбөдчө.

Көмөр лөмпу, мыј те појган,
 Тенад олөм овөма.
 Те-кө пөран—быдмас піјан..
 Көјдыс мајбыр заптөма.

Каро велөдчыкы.

Шондыс төкөтө петөма, мичаа разөдө ассыс жүгөрсө. Луд-вылын бигерөн жүжалө лысва. Воом-һаң Ыб-вылын һывмунөма, видчыгө вундысјасөс. Мөдлапөлын пожөмјас бытөо измөмаөг, оз вөр-өдчывны увјаснас, оз шувгыны. Сиктын трубајассаң летөм-вурун-моз вывлаңө кыпалө щын. Гундыр-моз зөвкјалө Сыктыв-ју.

Талун ми кујим јорт пукөим пыжө да мөдөдчим Сыктыв-кывт-чөс. Велөдчыны мунам гортөаң кык-го километр-сајө, карө. Слудавсаң мед-бөрјаыг виқөдлі аслам өкт-вылө, гөгөрти өинјасөн ыба-сөс...

Лотнадор виқјас-увті кывтам. Пөлыштіс төвныр, вермыліс пос-һи гыјасөн Сыктывлөн морөсыс. Лотнадор-виқвылын гальгисны кор-јаснас томиңик кықјас да сөра дөрөма піпујас. Копыртліс јурсө гөрд пельг—розјаснас савкһитчис пельспу, бытөо кушөмкө јуөр мијанлы виғталіс...

дугдывтөг пельгјас тольскөны ваө. Сыныштөм-бөрын јумбыра-гө ваыс. Пыж ызгөмөн тувыштілө воқө. Зуртыштілө уклучина. Ры-тыывсаң кыпөдчө кунөр. Уркјөдлө төвныр, калајас лебалөны чив-зөмөн.

— Мед көт оз зермы,—виғталіс Паш.

— Оз, төлыс паныдалас кымөрсө,—воча шуыштіс Мітреј.

Воқлаңті Сыктылыс чукылтө. Шужавылын лыа, ваыс сет ге-ралө. Вескыдвылын кырөм берег, сы-увті ваыс мурквизө—лөһин. Кык ічөтік сөтина вуграсөны берег-дорас.

— Черыд шөдө-оз?—јуалі ме сөтинајаслыг.

— Омөла,—воча виқисны најө.

Чукыль прөјдөтөм-бөрын, кывтім-һин лыа һоль-кымын. Ывлаыс луншөркад.

— Тонө Карвужөм-һин тыдалө!—горөдис Паш. Ми Мітрејкөд јурнымөс лептыштілім да гажпырыг горөдөим щөц:

— Збыль-тај!

Карвужөм-өкт пукөма жужыд һөрыс-јылө, гөгөрыс мујас. Сыктыв-дорсаң Керөсөд Ыб-пыр кајө өктас туј. Ыб-вылө быдөн өктыг петөмаөг вундыны. Саріқ-моз гыалө, зарһи-рөмөн жүжаліг-тыр, шонди-улын куз су. Чошкөдөма шөпјассө куз-уска ід.

Карвужом кочи.

— Вайё, шожтчыны петаламөј тајё лыа-јурас,—шыагис Митреј.

— Петалам,—шуис Паш да веккөдис пыжнырсө береглаң.

Бура дыр-нын шожтчим ышкөм виҗ-вылын, тусапујас-дорын. Шонди-воҗын Сыктылыс бытто уна рөма бијасөн ломдө.

— Локтөј-нын, мөдламөј воҗө!—горөдис берегугваң Павел.

Мөдим воҗө. Нөжжөнжык-нын пелысјас сыныштлины: тыдалө, мијан муҗдөма лунтырја сынөмгыд. Шондыс улысмыны кутис. Ывлаыс лөһө, шочиника ыркыд төвру чужөмтө шылкнитлө. Вөрлөн шувгөмыс нөжжөнжикөн лаңтө. Јур-вывти, дышиника бордјаснас шавк-јөдлөмөн, нурлаңө лебөны турјас...

Төв лөһис, Сыктыв шылөдчис, лөһа зев шлывгө. Арјавыв шон-диыд регыдөн і воис вөр-јылад. Шочиника кылыштли істанјаслөн шытөвјас—і-ис, і-ис, ис, ис. Вадор нөрөм бадјас өшөдисны корјассө, бытто кодкө најөс сыналөма. Лыа-дорјасын, вылө четчыштлимөн, ворсө ком.

Мед-бөрја југөртөр тыдалө шондилөн вөр-јылыс. Лөсыд лолавны ыркыд сөстөм сынөдөн. Сыктыв-вылө нөжжөнжик чукөрмө ру. Пывсаңјас-нын виҗөдлам виҗјас-вылыс, кытчө-ескө уҗны петны.

Веккыдвылын лыабөж-виҗјас, улытижык вадорсаң керөс кајыштө. Керөс-јылын, перыс-кыҗјас-улын тыдалө пывсан.

— Петамөј татчө,—вигталі ме јортјаслы.

— Петам!—өти-кывјө воим ставөн.

Пыжөс кыскыштим, һаң котөһајасөс бөгтим да кајим векһны-дык ордымөд пывсанө.

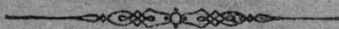
Сук жежыд руөн пагтагисны Сыктыв, виҗјас, тыјас, нурјас. Отар-бокас, пывсаңсаң воков 50-ын-сајын, муртса төдчө ты, мөдарын кыҗа-пиһуа рас. Рас-вывти ру-пыр тыдалө шобди-блын-код-төлыс.

Пывсан ломтим, агным ортсыс петим, пукгим би-дорө чурка-јас-вылө сојыштны. Кытөнкө кылыштлис жыдачлөн герчнитөмыс.

Утка-чукөр шувкнитисны пывсан-дорти, ызгыгөмөн пукгисны тыө, вој-кежлө уҗны локтисны.

Ми пырим пывсанө уҗны. Вель дыр-на ме ег унмовсөы, кывзи лөһ-уҗан ывлаыслыс шытөлјассө. Көнкө гажтөма кылө суҗ буксө. Коркө сөгга унмовсөысөма-жө.

Лөсыда уҗим шоныд пывсанын. Аскинас, воҗ-на вөлі, четчим да мөдөдчим бара кывтны Сыктывдинкарлаң, велөдчан-инлаңным, југ-ыдлун корөны.

Редактсјагаң. Тајө ічөбік вигтыс гиҗыгыслөн медвоҗа гиҗөдтор-на. Көт-өскө пышкөсас (сурөсас) тани абу уна коланторјыс, сөмын ортсыла-дорсаң-ыс миҗа-код гиҗөдыс-да, сы-понда лөзам.

ТУЛЫС.

Гажа тулыс матыотчө,
Тувсов кыңјас сывдөдө.
Мукөд гусөн вашкөдчө,
Зарни паоён вөчөдө.

Ошін көсак-бердынөс
Кажјас лунтыр ыльоны.
Радлө менам өлөмөј—
Со-мајбырөј олөмөј.

Гажа шонди савкјыштө.
Төвөа унмыс палөдө.
Шоныд выјөн мавтө,
Ыркјө лолалө сынөд.

Вылын зарни доздогјас
Фезјыс-фезјө леббны:
Шоныд муыс радлунјас
Тувсов лунө вәјөны.

Бафпу-вылын балајас *)
Міча, жежыд потбны.
Вөрөань паскыд шорјасыс
Ызгіг-тырјі шургөны.

Гажа тулыс өөлөмјас
Јөзлыс быдөн вукјөдлө.
Төдә, том јөз сөрамјас
Тувсов рытө јуркјалө.

Гажа тулыс матыотчө,
Төвөа кыңјас сывдөдө.
Мукөд гусөн вашкөдчө,
Зарни паоён вөчөдө.

*) Вербәјас.

Имб. № 5

Ответственный редактор: Н. П. Попов.

Редакция: { Савин, В. А.
Оботуров, К. М.

ЈУРИДАЛЫГ:

Кистбокјас.

Селькорјаслѳн шуѳмыс комѳ художества лѳтература- јылыг	3
Селькорјас комѳ художества лѳтература-јылыг (резолуѳтсѳја)	6

Комѳ художества лѳтература.

Лѳнин нѳм. Выл-Паш	8
Шојтѳѳ тувсов вој. Илла-Вас	10

Гѳрны-кѳзны отсалам.

Кольекѳтив. Њобѳинса Вѳттор	11
Важ тѳчасвуж-вылын—выл-нога овмѳс. Выл-Паш	13
Уѳны оз лѳзны. Њобѳинса Вѳттор	15
Ѳтвылыг. Њобѳинса Вѳттор	18
Кѳзыгјас. Пармазон	19
Гѳран-кѳздан частушкајас. Њобѳинса Вѳттор	20

Кылѳдам став лѳзѳм вѳрсѳ.

Калым. Илвапыс	22
Вѳр-бердын ужалѳм. Гаврил-Иван	28
Ужалыг јѳзлѳн ас муыс—Мѳр! Шыладорса Мѳш	32
Гѳрд зорѳдок. Илла-Вас	34
Маслѳныча. Иѳѳт-Иван	35
Шѳнѳас јона пѳрыг коз. Квајта-пѳ	40
Фолыт кад. Пѳту-Ѳнѳѳ	41
Тулыс. Часса Паш	43
Олѳм-тујвеж. Њобѳинса Вѳттор	44

Чѳладлы лыѳѳанјас.

Пѳлѳн пѳ. Илла-Вас	60
Тувсов асывоз. Војт	61
Мѳлѳныча. Сандрѳк-Јогор	62
Гажѳдѳѳѳ, донајас. Кон-Ѳл	64
Лѳмпу. Ѳѳкѳн-Кѳлај	65
Карѳ велѳдѳчыны. Лѳч	66
Тулыс. Ѳѳт-Паш-Ван	68

19238

НДЖ Коми
1-1

Торја номерди нӧбыяслы доныс—50 ур.